

Pénzügyi tudatosság fejlesztésének stratégiája

TARTALOM

1	Vezetői összefoglaló	5
2	A stratégia küldetése	6
3	Alkalmazott módszertan (a stratégia-alkotás lépései).....	8
4	A nemzeti stratégia megalkotásának szükségessége és indokai	9
5	Kapcsolódó stratégiák, korábbi magas szintű döntések kapcsolódó pontjai.....	11
5.1	Nemzeti Ifjúsági Stratégia (NIS).....	11
5.2	Fogyasztóvédelmi tudatosság növelése: V. középtávú fogyasztóvédelmi politika.....	11
5.3	Digitális Oktatási Stratégia (DOS).....	12
5.4	Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia	12
6	A pénzügyi kultúra fogalma és fő elemei	12
7	Pénzügyi kultúra jelenlegi szintje – kutatási eredmények, fő problémák	14
7.1	OECD kérdőíven alapuló kutatási eredmények – nemzetközi összehasonlítás	14
7.2	AZ NGM által 2017-ben végeztetett hazai közvélemény-kutatás eredményei.....	15
7.3	Az Állami Számvevőszék felmérési eredményeinek összefoglalása a magyarországi pénzügyi oktatási programokról	17
8	A pénzügyi kultúra fejlesztését célzó magyar programok áttekintése, jó gyakorlatok azonosítása. 18	
8.1	EMMI – pénzügyi és gazdasági ismeretek megjelenése a köznevelésben.....	18
8.1.1	Nemzeti alaptanterv (Nat), kerettantervek	18
8.1.2	Pénzügyi és gazdálkodási témahét az általános és középiskolákban – Pénz7	19
8.1.3	Pénzügyi kultúra tantárgy bevezetése a felsőoktatásban (Miskolci Egyetem)	19
8.2	Az MNB – pénzügyi fogyasztóvédelmi és pénzügyi stabilitási felelősséghez kapcsolódó tevékenységek és eredmények	20
8.2.1	MNB fogyasztóvédelmi kommunikáció	20
8.2.2	Civil szervezetekkel történő együttműködés	21
8.3	Magyar Államkincstár – Modern Kincstár koncepció mentén	22
8.4	Állami Számvevőszék.....	23
8.4.1	Pénzügyi kultúra kutatás	23
8.4.2	Középiskolások pénzügyi kultúrájának fejlesztése	23
8.4.3	A felnőtt lakosság pénzügyi kultúrájának fejlesztése	24
8.4.4	„Pénzügyi kultúra projekt 2016”.....	24
8.5	Civil programok jelentős állami támogatással - a Pénziránytű Alapítvány pénzügyi kultúra fejlesztésre irányuló programjai.....	25

8.5.1	Tartalom és akkreditált tananyagfejlesztés	25
8.5.2	Akkreditált, ingyenes tanár-továbbképzési programok.....	25
8.5.3	A pénzügyi-gazdasági nevelésben aktív iskolák hálózatának kialakítása, működtetése..	26
8.5.4	Egyéb civil és üzleti szereplők, valamint a szakmai szövetségek által megvalósított programok	26
9	Nemzetközi szervezetek szerepe és ajánlásai a nemzeti stratégiák kialakításához.....	27
9.1	Az Európai Bizottság	27
9.2	A Világbank	27
9.3	Az OECD	28
10	Célok, prioritások (az azonosított fő problémák alapján)	29
11	A stratégiával elérni kívánt társadalmi csoportok	30
11.1	Nemzetközi gyakorlatok bemutatása	30
11.2	Magyarországi célcsoport-meghatározás	30
12	A stratégia keretrendszere.....	31
13	Tennivalók a célok megvalósításáért: kiemelt stratégiai célok alábontása	34
13.1	A köznevelés rendszerén belüli valós pénzügyi edukáció megteremtése, erősítése, általánossá tétele 34	
13.1.1	Megfelelő tananyagok használata, fejlesztése, órakeret biztosítása.....	34
13.1.2	A pénzügyi ismeretek oktatását támogató pedagógus képzés és pedagógus továbbképzés rendszerének kialakítása	35
13.1.3	A köznevelési intézmények pénzügyi szemléletformálással összefüggő infrastrukturális modernizációja.....	35
13.2	A tudatos pénzügyi magatartás alapjainak és a háztartások pénzügyi stressztűrő képességének erősítése	35
13.3	Körültekintő pénzügyi döntéseket előmozdító szemlélet megteremtése és a tudatos pénzügyi fogyasztói magatartást támogató intézmények/ infrastruktúrák létrehozása és széles körű megismertetése.....	36
13.4	Öngondoskodási szemlélet erősítése.....	36
13.5	A pénzügyi alapszolgáltatásokhoz való hozzáférés és a pénzügyi beilleszkedés mértékének növelése – Financial inclusion	38
13.6	A készpénzkímélő fizetési eszközök használatának ösztönzése, készpénzhasználat súlyának csökkentése	39
13.6.1	Elektronikus fizetések elfogadásának ösztönzése.....	40
13.6.2	POS terminálok telepítésének támogatása	40
13.6.3	Készpénzhasználat csökkentése a magánszektorban	40
13.6.4	Munkabérek és egyéb pénzbeli juttatások számlára utalásának széles körben történő elterjesztése.....	41
13.6.5	Állami kifizetések elektronizálásának ösztönzése	41

13.6.6	Állami intézmények felé irányuló befizetések elektronizálása	41
13.6.7	Körültekintő hitelfelvétel támogatása	41
14	A pénzügyi kultúra fejlesztésére vonatkozó kiemelt stratégia célok és megvalósításuk ütemezése, valamint a végrehajtásban közreműködő szervezetek feladatai.....	43
15	A stratégia költségvetése.....	47
16	A stratégiai megvalósításának szervezeti keretei	47

1. sz. melléklet	Kapcsolódó indikátorok
2. sz. melléklet	OECD/INFE 2015 felmérés európai összehasonlító táblázatai
3. sz. melléklet	Hazai programok táblázatos áttekintése
4. sz. melléklet	Pénzügyi kultúrafejlesztési stratégiák más államokban
5. sz. melléklet	A hazai pénzforgalom fejlettségét jellemző mutatószámok alakulása uniós összehasonlításban
6. sz. melléklet	Bibliográfia

1 Vezetői összefoglaló

Magyarország polgárai pénzügyi fogyasztókként fontos szerepet töltenek be a nemzetgazdaság működésében. Tény egyfelől, hogy az elmúlt pénzügyi válság mély nyomot hagyott a lakosság pénzügyi biztonságérzetében és pénzügyi szolgáltatókba vetett bizalmában. Másfelől az elmúlt években elvégzett felmérések és a nemzetközi trendek is azt támasztják alá, hogy ezt a bizonytalanságérzést a pénzügyi ismeretek, illetve azok gyakorlati alkalmazásának hiánya okozza. Ezért a kormány fontos elérendő célként fogalmazta meg a lakosság pénzügyi tudatosságának fejlesztését. Az elkészült stratégia 7 évet ölel fel 2017-től 2023-ig, kétéves cselekvési tervekre bontva annak gyakorlati megvalósítását. A stratégia támaszkodik az eddig elért eredményekre, programokra és azokra építve alakítja ki saját célkitűzéseit, melyek a következők:

- 1. A köznevelés rendszerén belüli valós pénzügyi edukáció kereteinek megteremtése, erősítése és általánossá tétele*
- 2. A tudatos pénzügyi magatartás alapjainak és a háztartások pénzügyi stressztűrő képességének erősítése*
- 3. Körültekintő pénzügyi döntéseket előmozdító szemlélet megteremtése és a tudatos pénzügyi fogyasztói magatartást támogató intézmények/infrastruktúrák létrehozása és széles körű megismertetése*
- 4. A lakosság öngondoskodási szemléletének erősítése*
- 5. A pénzügyi termékekhez, pénzügyi alapszolgáltatásokhoz való hozzáférés és pénzügyi beilleszkedés (financial inclusion) mértékének növelése*
- 6. A korszerű, készpénzkímélő fizetési eszközök használatának ösztönzése*
- 7. Körültekintő hitelfelvétel támogatása*

A stratégia az OECD/INFE és a legjobb nemzetközi gyakorlatok figyelembe vételével a magyar igényekre került kidolgozásra. Evolutív jellege lehetőséget ad arra, hogy a végrehajtása során könnyen idomuljon a gyorsan változó környezet elvárásaihoz. A stratégia tervezetét az OECD/INFE véleményezte és arra rendkívül pozitívan csatolt vissza.

A stratégia elsődleges célcsoportját a még iskolarendszerben tanulók jelentik, de a felnőtt korúakat is sokféle programmal kívánja elérni, sőt a nyugdíjasok sem maradnak ki a látóköréből. A stratégia a különböző vulnerábilis társadalmi csoportokat is segíteni kívánja.

2 A stratégia küldetése

A hazai gazdasági fejlődés középpontba állítja a pénzügyi műveltség fontosságát. **Folyamatosan új, egyre bonyolultabb pénzügyi termékek jelennek meg a piacon, ezért az ezzel járó kockázatokat és a pénzügyi környezetet meg kell érteni és megfelelően kezelni szükséges.** Az optimális egyéni és családi pénzügyi döntések meghozatalához elengedhetetlen a megfelelő pénzügyi jártasság és motiváció. Akik megfelelő pénzügyi tudás birtokában vannak, várhatóan jobban reagálnak a pénzügyi sokkokra is. A közelmúltban történt események, így a pénzügyi válság, a deviza alapú hitelek ügye, valamint a brókerbotrányok miatt is elengedhetetlen az általános pénzügyi kultúra fejlesztése. **A pénzügyi jártasság erősítése és hozzá kapcsolódó programok kidolgozása sürgető és fontos nemzeti feladat,** annak érdekében, hogy a hasonló kritikus események elkerülhetők vagy megelőzhetőek legyenek, de ha mégis megtörténnék, akkor arra a fogyasztók jobban tudjanak reagálni.

Életünk során folyamatosan pénzügyi döntéseket hozunk, szinte minden választásunknak van közvetlen, vagy közvetett finánciális vonatkozása. Az alapvető fogyasztói döntések meghozatalához is egyre szerteágazóbb és mélyrehatóbb tudásra és felkészültségre van szükség, azonban a lakosság pénzügyi műveltsége még korántsem megfelelő. Általánosságban jellemző az impulzív, nem átgondolt, körültekintés és összehasonlítás nélküli döntéshozatal.

A demográfiai trendek is egyre fontosabbá teszik a pénzügyi tudatosságot, így a várható élettartam növekedése, az egészségügyi ellátással szembeni magasabb minőségi elvárások és lehetőségek bővülése, a prevenció előtérbe kerülése növeli az öngondoskodás fontosságát. A megtakarításra képes korosztályoknak érdemes tudatosan készülniük várható időskori kiadásaikra, az aktív nyugdíjas kori igényeiket fedező megtakarítások képzésével.

A pénzügyi jártasság és a pénzügyi ismeretek megfelelő elsajátítása elengedhetetlen ahhoz, hogy tudatos, megfontolt és ésszerű döntéseket hozzunk pénzügyeinkről. Az optimális vagy az ahhoz közelítő családi, pénzügyi döntés meghozatala stabil és tervezhető jövőképet biztosít. Ennek elérése érdekében az általános pénzügyi kultúrát meg kell alapozni, majd folyamatosan fejleszteni és ápolni kell. A pénzügyi képzést erősíteni kell az iskolarendszerű oktatásban és azon kívül, a témában szemléletformáló és tájékoztató akciókat (egy kiforrott keretrendszeren belül) szükséges megvalósítani. **Kiemelt prioritás egy pénzügyileg tudatos generáció felnevelése.** Tanórán kívüli, élményekre épülő foglalkozásokra, szakkörök szervezésére, tanító célzatú weblapra, pénzügyi jellegű eseményekre, kiállításokra van szükség, illetve megfelelő oktatási anyagok kialakítására, amelyek elősegítik a pénzügyi ismeretek iránti igény elterjedését. Ezen túlmenően a már felnőtt lakosság tudásanyagát is megalapozni, fejleszteni, és folyamatosan korszerűsíteni kell. **Egy megfelelő pénzügyi tudással és attitűddel rendelkező lakosság nevelése a végcél, amely jelentősen elősegítheti egy adott ország versenyképességét, hatékonyságát, és eredményességét.**

Az embereket meg kell győzni arról, hogy foglalkozzanak felelősen pénzügyeikkel: készítsenek költségvetési, háztartás-gazdálkodási tervet, törődjenek megtakarításaikkal és az öngondoskodással, legyenek hosszú távú pénzügyi céljaik, valamint ne idegenkedjenek a pénzügyektől, hanem frissítsék ismereteiket, ezáltal magabiztosabbá és tájékozottabbá váljanak a pénzügyi döntések területén, és így előnyösebb döntéseket hozhatnak. Olyan szolgáltatás- és

termékválasztó platformokat szükséges létrehozni és megismertetni, amelyek alkalmasak az egyéni és családi igények szerinti optimális döntés támogatásához.

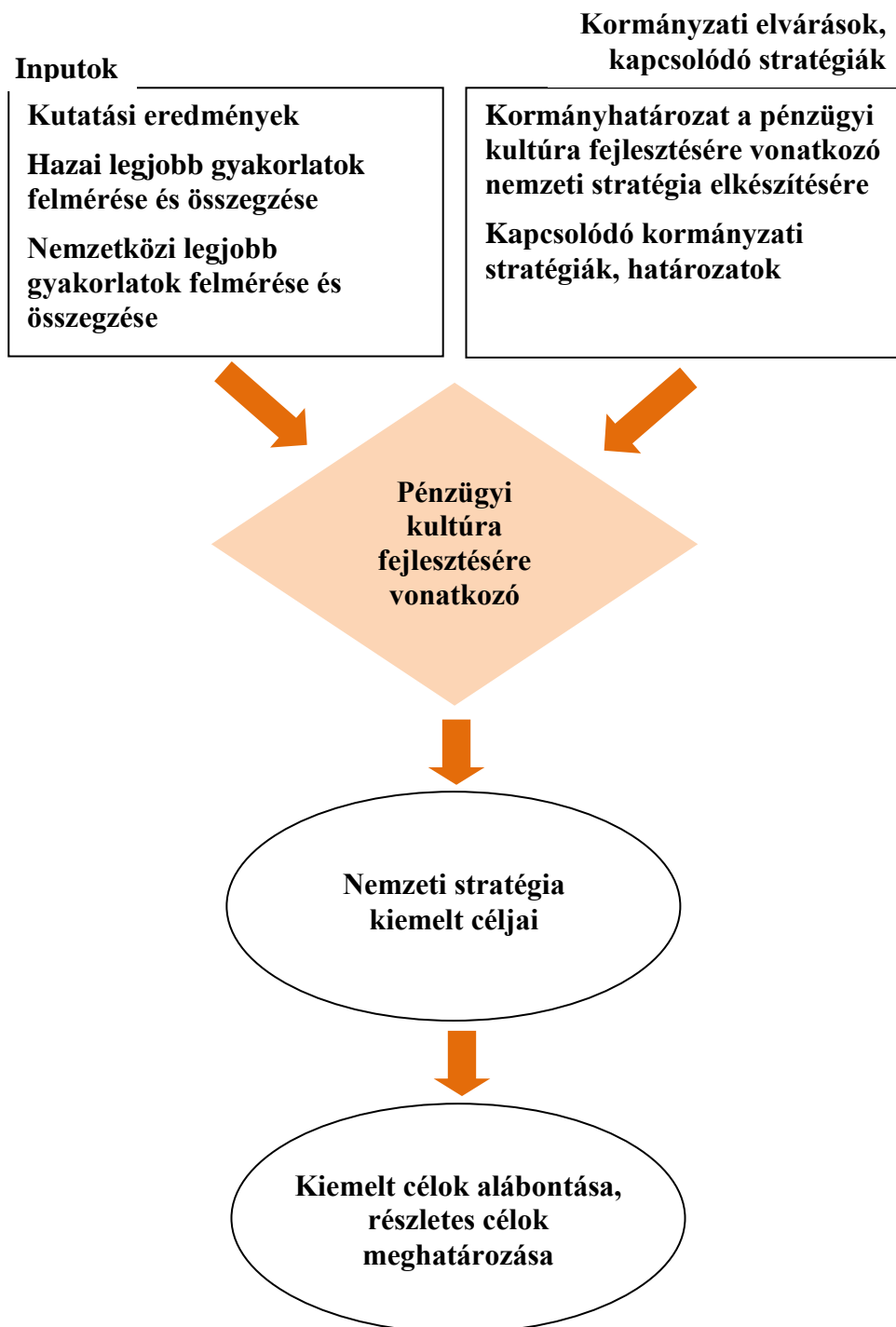
Minél inkább megalapozott döntéseket tudnak hozni a családok a felkészültségük révén, annál nagyobb lehet a helyes pénzügyi döntések aránya. Ezzel egyidejűleg a családokat érintő veszteség, vagy „csőd” kockázata alacsonyabbá válik, és csökken a pénzügyi intézmények, illetve a rendszer kockázata is. **Nemzetgazdasági szinten pedig hosszabb távon a források hatékonyabb felhasználását, a családok jólétének javulását és az intézmények biztonságosabb működését lehet előre vetíteni és mindezek a GDP növekedéséhez is hozzájárulnak.**

Összességében tehát a pénzügyi intézményrendszer stabil, egészséges működéséhez és Magyarország versenyképességének növeléséhez pénzügyileg tudatos és magabiztos lakosság nevelése szükséges.

A kulcskérdések és a célok tehát a következők:

- 1. Felelős és ésszerű lakossági döntéshozatalra, a kockázatos helyzetek felismerésére és elkerülésére van szükség.*
- 2. A lakosság pénzügyi tájékozatlanságából adódó bizonytalanságának mérséklése a cél, és ösztönzésük arra, hogy tudatosan, megfontoltan, de kellő ismeretek birtokában bátran vegyék igénybe a saját igényeiket kielégítő pénzügyi szolgáltatásokat.*
- 3. A pénzügyi rendszerbe történő beilleszkedés segítségével el kell érni a lakosság körében, hogy a már igénybevett szolgáltatásokat kellő magabiztossággal, hatékonyan használják, elősegítve így a készpénzforgalom csökkentését.*
- 4. A megfelelően képzett, a pénzügyi folyamatokat átlátó fogyasztó jó eséllyel nem lesz csalódott, nő a bizalma a pénzügyi közvetítőrendszerben és szolgáltatásokban, ami gazdasági, és társadalmi stabilitáshoz vezet. A stratégia egyfajta attitűd-váltást is el kíván érni, azaz a megszerzett tudást a fogyasztók merjék és tudják használni, ne idegenkedjenek többé saját pénzügyi döntéseik meghozatalától.*
- 5. A cél az, hogy a magyar lakosság pénzügyi tudatosságának szintje néhány éven belül nemzetközi viszonylatban az élmezőnybe kerüljön.*

3 Alkalmazott módszertan (a stratégia-alkotás lépései)

4 A nemzeti stratégia megalkotásának szükségessége és indokai

A kormány 2016 novemberében **határozatot hozott (2045/2016. Korm. határozat) a pénzügyi tudatosság fejlesztésének szükségességéről, ezzel kormányzati szinten közpolitikai célként fogalmazódott meg a hazai lakosság pénzügyi tudatosságának növelése.** A lakosság pénzügyi döntéseit megalapozó **alapvető ismeretek hiányosságaiból ugyanis makro- és mikroszintű gazdasági- és végső soron politikai kockázatok is keletkezhetnek.** A pénzügyi kultúra fejlesztése nemzeti érdek, hiszen annak szintje hosszabb időtávon jelentős befolyást gyakorol Magyarország lakosságának jólétére, gyarapodására, azaz **a lakosság tartós életminőségére.** A pénzügyi tudatosság annak jellege és jelentősége miatt **minden embert érint,** így a tudatosság fejlesztésekor mindenkit célszerű megszólítani és elérni.

Az előterjesztés rögzítette, hogy **a pénzügyi tudatosság fejlesztése a lakosság egészére kiterjedő állami feladat, amely szorosan kapcsolódik a pénzügyi közvetítő szektor szabályozásának feladatához.** Magában foglalja a pénzügyi ismeretek, valamint a lakosság pénzügyi magatartásának átfogó, hosszú távú, a stratégiai és a gazdaságpolitikai célokkal összhangban álló fejlesztését, és kiemelkedő jelentőségű az ország felzárkózása és jövője szempontjából. Erre a tudásra tudnak ráépülni a vállalkezési ismeretek is (amely azonban témájában és célcsoportjában külön kezelendő feladatkör), amelyek az ország versenyképességének, így a gazdasági növekedésének alapját képezik.

A stratégia megalkotásának igényét alátámasztó legfontosabb indokok és kihívások az alábbiakban foglalhatóak össze:

- a) ***A pénzügyi tudatosság színvonala Magyarországon nem kielégítő: nemzetközi összehasonlításban hazánk gyengülő mutatókkal rendelkezik.*** A 2008-as pénzügyi válság óta az OECD és a Világbank világszerte ráirányította a figyelmet a pénzügyi tudatosság fejlesztésének fontosságára. A kapcsolódó stratégia elkészítéséhez az OECD módszertani támogatást is nyújt. Ebből fakadóan egyre inkább növekszik a pénzügyi tudatosságfejlesztési stratégiákat implementáló országok (59) száma.
- b) ***Jellemző a lakosság pénzügyi kapcsolatoktól való idegenkedése, a különböző pénzügyi lehetőségek összehasonlításának elmaradása a tájékozatlan, gyors, sokszor impulzív döntések meghozatala,*** a kockázatok helytelen felmérése, valamint az előrelátás és az alapos mérlegelés hiánya.
- c) ***A magyar gazdaság pozitív mutatói jótékonyan befolyásolhatják a lakosság megtakarítási és hitelfelvételi kedvét,*** itt a stratégiának középtávú célja, hogy a megfelelő termékek kiválasztására ösztönözze az állampolgárokat a számukra optimális termékek kiválasztásával.
- d) ***Jelenleg a lakosság öngondoskodási hajlandósága nagyon alacsony,*** azonban a stratégia célkitűzése, hogy az egyének megértsék ennek kiemelt jelentőségét és életükre gyakorolt hosszú távú pozitív hatását.
- e) Végső soron közpolitikai feladat, hisz ***a magasabb fokú pénzügyi tudatosság elősegíti az egyéneket, a családokat, összességében az ország gyarapodását,*** a pénzügyi infrastruktúra kihasználását és az általános jólét előmozdítását.

- f) *A lakosság pénzügyi tudatosságának megfelelő szintje* és ennek megfelelően az okosabb gazdálkodás *csökkenti a családon és társadalmon belüli feszültségeket*, ami hosszabb távon növeli a nemzetgazdaság teljesítőképességét.
- g) *A pénzügyi szolgáltatások elérhetőségének további kiterjesztése hozzájárul a társadalmi felemelkedéshez.*

A pénzügyi tudatosság célirányos fejlesztése minden szereplő számára nyertes helyzetet eredményez, mivel

- a) segíti a családok racionális gazdálkodását;
- b) az optimálishoz közelítő mikro döntések révén hozzájárul a makroszintű növekedéshez, a gazdasági és pénzügyi stabilitáshoz;
- c) a pénzügyi szektort ügyfelei igényeihez jobban igazodó termékek értékesítésére ösztönzi;
- d) korlátozza a pénzügyi termékek félreértékesítését, mérsékelve az abból származó fogyasztói elégedetlenséget;
- e) önvédelmi eszköz a fogyasztóvédelemben;
- f) segít elkerülni a rossz pénzügyi döntések összeadódásából származó társadalmi csapdahelyzeteket;
- g) elősegíti a hátrányosabb társadalmi rétegek pénzügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférését.

Mindezek alapján a Kormány döntött a pénzügyi tudatosság fejlesztésére vonatkozó nemzeti stratégia megalkotásáról, és ebben az alábbi állami intézmények vezető szerepéről:

A Nemzetgazdasági Minisztérium gazdaságpolitikai és a pénzügyi szabályozórendszer stabilitásával összefüggő feladatkörében felelős a lakosság pénzügyi tudatosságának erősítéséért. Erre tekintettel **a pénzügyi tudatosság fejlesztése kormányzati centrumának a Kormány a Nemzetgazdasági Minisztériumot jelölte ki**. Ezzel egyidejűleg az **Emberi Erőforrások Minisztériuma**, valamint a **Magyar Nemzeti Bank** eddigi programjaira, tevékenységére és e téren megszerzett tapasztalataira messzemenően támaszkodni kell, hiszen a jegybank már eddig is a pénzügyi stabilitásért való felelőssége és a pénzügyi fogyasztóvédelmi feladata alapján jelentős szerepet vállalt a pénzügyi tudatosság kialakításában és terjesztésében.

Elvárás, hogy a stratégia egy átfogó helyzetelemzésen alapuljon, amely képes azonosítani a legfőbb hiányosságokat, és ezekre építve olyan elérhető célokat kitűzni a következő 7 éves periódusra, amely elősegíti a tudatos pénzügyi gondolkodást Magyarországon.

A nemzeti stratégia célja az is, hogy **jelenlegi nagyszámú, de hatásában elaprózott pénzügyi jártasságot támogató kezdeményezésnek egységes, nemzeti stratégiai irányt szabjon, a prioritásokat egyértelműsítse**, valamint teret adjon az állami kezdeményezések, valamint az egyes civil és üzleti szektor által megvalósított programok közötti szinergia maximális kihasználásának. A nemzeti stratégia a nemzetközi trendeket követve kerül kialakításra, hasonlóan a nemzetközi civil szervezetek és szakmai szövetségek aktív bevonására, a magyar érdekképviselői szervezetek jelentős támogatására is számít a kormányzat, mivel csak így valósulhat meg egy hatékony a lakosság minden szegmensét elérő program.

5 Kapcsolódó stratégiák, korábbi magas szintű¹ döntések kapcsolódó pontjai

A pénzügyi tudatosság fejlesztését célzó stratégia kidolgozása előtt az esetlegesen kapcsolódó és a lakosság pénzügyi ismereteinek bővítésére is kitérő stratégiák valamint egyéb kormánydöntések kerültek feltárára. A pénzügyi tudatosság erősítésének igénye már más stratégiákban is megjelent oldalágon. Ez azt mutatja, hogy a felismerés ennek kezelésére már korábban megtörtént, jóllehet az átfogó pénzügyi tudatosság fejlesztési stratégia elkészítésének csak most jött el az ideje. A stratégiát és annak cselekvési terveiben foglalt intézkedéseket tehát fontos összehangolni a már kidolgozott programokkal.

5.1 Nemzeti Ifjúsági Stratégia (NIS)²

A Nemzeti Ifjúsági Stratégia 2016-2017. évekre vonatkozó cselekvési tervéről szóló 1847/2014. (XII. 30.) Kormányhatározat a pénz-, tőke- és biztosítási piac szabályozásáért felelős miniszter számára **kiemelt feladatként határozza meg az ifjúsági korosztály pénzügyi tudatosságának fejlesztése céljából a pénzügyi ismeretek elsajátítását.**

Az intézkedés egyik célja az **ifjúsági korosztály pénzügyi tudatosságának előmozdítása, a pénzügyi kultúra fejlesztése.** A fiatalok **önálló egzisztenciájának** megteremtése, eredményes **munkaerő-piaci részvételük** szempontjából **kiemelkedően fontos**, hogy tisztában legyenek a gazdasági folyamatokkal, a rendelkezésükre álló pénzeszközöket a lehető leghatékonyabban tudják felhasználni. Lényeges, hogy **képesek legyenek felelős döntést** hozni a számukra rendelkezésre álló pénzügyi lehetőségek (pl. diákhitel, lakáshitel, személyi kölcsön, munkavállalás során a munkabér meghatározása, a felmért kockázatok megfelelő biztosítással való lefedése, előtakarékoság) kapcsán, egyszersmind a vállalkozói kedvüket is megalapozzák.

5.2 Fogyasztóvédelmi tudatosság növelése: V. középtávú fogyasztóvédelmi politika

A **tudatos fogyasztóvá válás elősegítése**, fenntartható környezet- és egészségtudatos fogyasztói hozzáállás elterjesztése **a gyermekkorúak, a tanköteles korúak körében fontos feladatot jelent, amelyet az új fogyasztóvédelmi politika prioritásként kezel.**

A Kormány által a 2012/2015. (XII. 29.) Korm. határozattal jóváhagyott, Magyarország V. középtávú, 2018-ig szóló fogyasztóvédelmi politikája nagy hangsúlyt fektet az **oktatási, tájékoztatási tevékenységre.** A fogyasztóvédelmi politikában feladatként jelenik (1.4. pont) meg a **gyermekkorúak, tanköteles korúak körében a tudatos fogyasztóvá válás elősegítése a köznevelésben.** Emellett a fogyasztóvédelmi politika 1.2. pontjában előírt feladat a **fogyasztók felkészítése a digitális kor kihívásaira.**

Ennek megfelelően **a köznevelésben is nagyobb szerepet kell kapnia a fogyasztóvédelmi ismeretek - életkori sajátosságoknak megfelelő – átadásának.** Ahhoz, hogy a későbbiekben az áruvásárlás vagy a szerződéskötés során az esetleges problémák elkerülése lehetővé váljon, **indokolt a fogyasztóvédelmi ismeretek oktatásának megkezdése** már az óvodában is. Természetesen a vonatkozó „tananyag” a gyermekek életkorának megfelelően játékos

¹ Országgyűlés, Magyarország Kormánya

² Az Országgyűlés 88/2009. (X. 29.) OGY határozata a Nemzeti Ifjúsági Stratégiáról (2009-2024)

formában történik, a cél, hogy a szükséges „önvédelmi technikák” készségszinten épüljenek be a fiatalok gondolkodásába.

Részben ehhez kapcsolódik a **31/2012.(IV.3.) OGY határozat** a lakossági deviza-eladósodás megakadályozásához szükséges kormányzati intézkedésekről: „Építse be az általános iskolák felső tagozatai, valamint a középfokú iskolák tananyagába a **pénzügyi rendszer alapismereteire vonatkozó pénzügyi szabályok oktatását**, a banki tranzakciók minimális követelményeinek a megismertetését és a **fogyasztói jogok tanítását.**”

5.3 Digitális Oktatási Stratégia (DOS)

A Kormány által 1536/2016. (X. 13.) Korm. határozattal elfogadott Magyarország Digitális Oktatási Stratégiája szorosan kapcsolódik a **pénzügyi kultúra oktatásához is**, mivel a **pénzügyek kezelése**, intézése során is **elengedhetetlen a folyamatos technológiai fejlődés vívmányainak ismerete és biztonságos alkalmazása**. A **munkaerőpiacon való boldogulásnak** is egyre inkább alapfeltétele a **digitális kompetenciák** megléte.

A DOS célja többek között biztosítani, hogy a **köznevelésből kikerülő tanulók megfelelő digitális kompetenciával, és médiatudatossággal rendelkezzenek**. Ez magába foglalja a **pénzügyi platformok tudatos és biztonságos használatának ismeretét**.

A Kormány a DJP részeként már előrehaladt a digitális szolgáltatások elterjesztésével, a Kormányablakok szolgáltatásainak bővítésével. Már fiatal korban fontos lehet a családi költségvetés digitális tervezése, nyomon követése, később az **internetbankolás és a pénzügyi szolgáltatások online összehasonlítása, elektronikus módon történő igénybevétele**.

5.4 Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia

Az Országgyűlés 18/2013. (III. 28.) OGY határozata a Nemzeti Fenntartható Fejlődés Keretstratégiáról

A Keretstratégia a makrogazdasági egyensúly megőrzése érdekében hangsúlyozza a lakosság pénzügyi tudatossága fejlesztésének fontosságát, ami jelentős részben a családok és polgárok, valamint a civilszervezetek felelőssége. A kormány pedig azzal is hozzájárul a hazai gazdasági erőforrások fejlődéséhez, ha különböző programokat, kampányokat indít a lakosság pénzügyi tudatosságának növelésére. Az elmúlt évek bizonyították, hogy a kockázatok nem megfelelő figyelembe vétele, a banki szféra nem megfelelő tájékoztatási tevékenysége a polgárok az ország gazdasági fenntarthatóságát is veszélyeztető eladósodásához vezet. **Emellett a kormány által támogatott tájékoztatási, szemléletformáló kampányok vezethetik rá a megtakarításra képes lakosságot arra, hogy a fenntarthatóság feltételét képezi a fogyasztás józankeretek közé szorítása, illetve a megtakarítások növelése a hosszú távú tervezés jegyében.**

6 A pénzügyi kultúra fogalma és fő elemei

A pénzügyi kultúra és pénzügyi tudatosság fogalmakat a vonatkozó szakirodalom szinonimaként használja. Az angol nyelvű tanulmányok, publikációk rendszerint **a financial**

literacy kifejezéssel élnek, amelynek a pénzügyi kultúra és a pénzügyi tudatosság egyaránt megfeleltethető.

A **Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (OECD)** definíciója szerint „*a pénzügyi tudatosság olyan képesség, ami lehetővé teszi a pénzügyi források hatékony gyarapítását, nyomon követését és felhasználását oly módon, hogy az hozzájáruljon mind az egyén, mind a családja, mind vállalkozása jólétének és gazdasági biztonságának megerősítéséhez.*” Az OECD megközelítése szerint a „pénzügyi jóllétet” (financial wellbeing) elsősorban **az egyén megfelelő, pozitív magatartása** biztosíthatja, ezért **a pénzügyi képzés végső soron akkor sikeres, ha eléri a magatartás módosítását.**

A **nemzetközi szakirodalomban** fellelhető pénzügyi kultúra definíciók összehasonlításával **5 fő tartalmi elemet lehet rögzíteni:**

1. A pénzügyi fogalmak, alapösszefüggések, valamint szolgáltatások használatában való jártasság.
2. A hatékony döntéshozatali képesség.
3. A személyes pénzügyek menedzselésének képessége.
4. A kritikus gondolkodásra való képesség, amelynek révén az egyén mérlegelni tudja az előnyöket és hátrányokat egy-egy pénzügyi döntése előtt.
5. Magabiztosság a jövőre vonatkozó pénzügyi szükségletek tervezésében.³

Magyarországon a pénzügyi kultúra következő definíciója terjedt el: „*A pénzügyi kultúra a pénzügyi ismeretek és képességek olyan szintje, amelynek segítségével az egyének képesek a tudatos és körültekintő döntéseikhez szükséges alapvető pénzügyi információkat azonosítani, majd azok megszerzése után azokat értelmezni, és ez alapján döntést hozni, felmérve döntésük lehetséges jövőbeni pénzügyi, illetve egyéb következményeit.*”

Ezt a megközelítést használja a Magyar Nemzeti Bank és az Állami Számvevőszék is.⁴

Összefoglalva tehát, a pénzügyi kultúra fogalma magában foglalja:

- a pénzügyi tudás megszerzését a pénzügyi ismeretek elsajátításán keresztül,
- a pénzügyi összefüggések, mechanizmusok megértésének képességét, és
- a pénzügyi tudás alkalmazásának képességét, ami megalapozza a kellő magabiztosság mellett, felelősen és racionálisan meghozott pénzügyi döntéseket.

A fenti definíciók alapján a nemzeti stratégia szempontjából fontos kritériumok a következők:

A pénzügyi tudatosság a személy képessége arra, hogy saját pénzügyi érdekeinek megfelelően cselekedjen. Ez a képesség feltételez bizonyos szintű pénzügyi kultúrát (ismereteket, készségeket), célirányos magatartást, valamint megfelelő hozzáállást (attitűdöt). Mindhárom tényező szükséges a pénzügyi termékajánlatok megértéséhez, a személy igényeinek megfelelő termék kiválasztásához és tényleges igénybevételéhez.

³ Remund, D. L. (2010): Financial Literacy Explicated: The Case for a Clearer Definition in an Increasingly Complex Economy. *The Journal of Consumer Affairs*

⁴ Az Állami Számvevőszék szerepe a pénzügyi kultúra fejlesztésében (Projektfüzet, 2014.)

- **Pénzügyi ismeretek** alatt a lényeges pénzügyi fogalmak ismeretét (infláció, kamatos kamat, járadék, hitel-kölcsön, biztosítás, stb.), a pénzügyi termékek és szolgáltatások ismeretét, és egyéb praktikus tudnivalókat (pl. átutalási megbízás, bankkártya adatok védelme stb.) kell érteni. Készség (pl. a számolás és a szövegértés), tehát az a megtanult ismeret, amit a cselekvés és a tevékenység során közvetlen tudati ellenőrzés nélkül használunk.
- **Pénzügyi szemlélet** (ismeretek alkalmazásának képessége, viselkedés-minták) körébe sorolható a családi költségvetés készítése, a hosszú távú tervezés (felkészülés nyugdíjra, betegsége stb.), takarékoskodás, pénzügyi döntéshozatal (képes választani, és megfelelő időben cselekedni), a tájékozódás és a tanácsadó igénybevétele is.
- A **hozzáállás, vagyis az attitűd** a személy pénzügyekhez való viszonyát, tartós beállítódását jelenti, pl. a jövőhöz viszonyulás, az öngondoskodás, a megfontoltság, az eredményközpontúság és a magabiztosság.

A stratégia támogatni kívánja a pénzügyi kultúra témában folyó tudományos kutatásokat, hogy ezzel is megszilárdítsa a közgondolkodásban való folyamatos jelenlétet.

7 Pénzügyi kultúra jelenlegi szintje – kutatási eredmények, fő problémák

7.1 OECD kérdőíven alapuló kutatási eredmények – nemzetközi összehasonlítás

Az OECD szervezésében **2010-ben** pilot jelleggel világszerte 14 országban, majd **2015-ben** a világ számos országában, ebből 17 európai országban sor került a **felnőtt lakosság** (18-79 évesek) pénzügyi tájékozottságának és pénzügyi kultúrájának azonos módszertan szerinti felmérésére (három vizsgált elem: pénzügyi ismeretek, pénzügyi magatartás, pénzügyekhez való hozzáállás). Magyarország mindkét adatgyűjtésben részt vett. Az egységes módszertan és a közel egyidejű adatfelvétel lehetőséget biztosít nemzetközi összehasonlításra, illetve a saját adatok idősoros összevetésére. A **2010-es felmérésben az elméleti pénzügyi ismereteket** tekintve 14 ország közül még a magyarok teljesítettek legjobban, ugyanakkor a tudás gyakorlati alkalmazásában (tehát a *pénzügyi magatartást* és a *pénzügyekhez való hozzáállást* illetően) lemaradtunk. Különösen a családi költségvetés készítése és a takarékoskodás terén gyenge a hazai eredmény. A magyar lakosság hozzáállását gondos előre tekintéssel szemben inkább a mának élés jellemezte.

A 2015-ös felmérés elemzését az OECD 2016. október 12-én publikálta. Nemzetközi összehasonlításban **a magyar eredmények kedvezőtlen képet mutatnak** a lakosság pénzügyi tudatosságának aktuális állapotáról, mi több, az **elmúlt öt év (2015/2010) során romlásról** számol be az elemzés.

Az OECD-elemzés néhány illusztratív megállapítása Magyarország kapcsán:

- **az infláció** fogalmának ismerete kapcsán még a **4. helyen** végeztünk, ez jó eredménynek számít;
- a **magyar háztartások mindösszesen 25 %-a rendelkezik saját költségvetéssel, ezzel a legrosszabbul teljesítő ország vagyunk** (ez a szám Litvániában 81%-os, Malajziában 81 %-os, de a francia háztartásoknál is 76%, megjegyezzük, hogy a felmérésben résztvevő országok átlaga 60%),

- **mi végeztünk a megtakarítási hajlandósági lista legrosszabb helyén is** (a hazai 27%-os átlagérték az uniós 60%-os átlagos eredmény közelében sincs, a legtakarékosabb ország pedig Thaiföld a maga 86%-os eredményével), minden 4. válaszadó rendelkezett csak megtakarítással
- **pénzügyi szolgáltatás igénybevétele esetén több kínált pénzügyi termékek közötti előzetes összehasonlítástól, tájékozódástól és a tudatos választástól is idegenkedik a magyar fogyasztó**, itt csak a csehek teljesítettek nálunk rosszabbul (a hazai 16%-os érték az OECD 29%-os átlagától elmarad, itt egyébként Örményország teljesített a legjobban 44%-kal),
- **a pénzügyi magatartáshoz való pozitív viszonyulás területén is sereghajtók lettünk** (míg a franciák kb. 85%-a pozitív hozzáállású e tekintetben és az OECD-átlag is 50% körüli, addig a magyarok csak 25% közelében teljesítettek),
- **a magyar fogyasztók a hosszú távú befektetések tervezése kapcsán elutasítóak maradtak (4. legrosszabb eredmény)**, még mindig a 2010-es felmérés szerinti hozzáállás tapasztalható, azaz az „éljük a mának”-attitűd (érdekesség, hogy a magyar nők itt még kevésbé megfontoltak, mint a férfiak.),
- a felmérés **a pénzügyi termékek** (kiemelten: hitel-, biztosítási, megtakarítási, készpénzhelyettesítő fizetőeszközök) **birtoklását is felmérte; sajnos itt is az átlag alatti kategóriába tartozunk** (az észtek 97%-a bír valamilyen biztosítással – az életbiztosítást a felmérés a megtakarításokhoz sorolta –, a magyarok mindössze 43 %-a).

A fenti eredmények a felnőtt lakosság (18 éven felüliek) pénzügyi kultúrájának szintjére vonatkoznak. A **18 éven aluliak (diákok)** esetében nem állnak rendelkezésre reprezentatív kutatási adatok. Ugyanakkor a **felnőtt lakosság körében a pénzügyi kultúra – köztük a pénzügyi ismeretek - alacsony színvonala aláhúzza annak fontosságát, hogy az élet korai szakaszában, lehetőleg már az iskolában ki kell építeni az ilyen kompetenciákat.** (OECD ajánlás, 2005). Az **iskolai pénzügyi képzés garantálhatja, hogy a következő nemzedék** releváns pénzügyi ismeretekre (pl. pénzügyi szempontú számolási készségek), és magabiztosságra tegyen szert. Az iskolák segíthetik a gyermekeket és a fiatalokat olyan készségek és attitűdök kialakításában, amelyek révén elérhetik a pénzügyi stabilitást, jóllétet, valamint pozitív szokások és magatartások megszerzésére ösztönzik őket, például arra, hogy megtervezzék költségeiket, megtakarítsanak és készítsenek terveket a jövőre.

7.2 AZ NGM által 2017-ben végeztetett hazai közvélemény-kutatás eredményei

Minden nemzeti pénzügyi tudatosságfejlesztésre irányuló stratégiához szükséges a kiinduló állapot ismerete. AZ OECD-kutatás eredményei bár frissen publikáltak, 2015-ben végzett méréseken alapulnak. Az NGM célja az volt, hogy a stratégiához naprakész adatokból dolgozhasson. A közvélemény-kutatást a felnőtt magyar (18-80 éves) lakosság körében 2017. január 30. – február 7. között végezték, amelynek során 1002 véletlenszerűen kiválasztott felnőtt korú személyt kérdeztek meg mindennapi pénzügyi szokásaikról, ismereteikről.

- A közvélemény-kutatás **pozitívabb képet** mutat a 2015-ös háztartás költségvetésének tervezésére vonatkozó kérdés tárgyában, most a megkérdezettek több mint fele (53,5%) válaszolta azt, hogy megtervezi havi kiadásait és rendelkezik **saját költségvetéssel**.
- A háztartások kiadásainak jelentős hányadát teszi ki a **rezsikiadás**: átlag 40,5%
- Sajnos jelenleg a magyar háztartások **33,5%-a egyáltalán nem takarít meg**, a válaszadók átlagosan havi jövedelmük 13,1 %-át tudják félretenni.

- A megtakarítások tekintetében sem tudatos a lakosság, **aki félre is tud tenni nagyrészt lakossági folyószámlán gyűjti a pénzét**. Sőt jelentős azok száma, akik **otthon tartják a spórolt pénzüket: 25,9 %**.
- **Lakástakarékpénztári** megtakarítással a megkérdezettek 13,2 %-a rendelkezik.
- **Részvényekben** csupán a válaszadók **3,5 %-a tartja a pénzét**, ez rendkívül alacsony szám, 100 főre vetítve 3 embert jelent. 88,8%-uk egyáltalán nem vett még részvényt, tehát nincs tőzsdei befektetési tapasztalata.
- **A váratlan kiadásokra már jobban felkészültek** a magyarok, mint 2015-ben: több mint a fele a válaszadóknak úgy nyilatkozott, hogy nem okozna gondot egy havi jövedelmének megfelelő összeget kitevő nem várt kiadás.
- A megkérdezett háztartások 21, 6%-a tervez jelentősebb összegű lakás- vagy házfelújítást. 10,7%-uk pedig ingatlanvásárlást a következő egy évben.
- A **nyugdíjuk** tekintetében teendő öngondoskodás vonatkozásában egyelőre **nem előrelátóak a magyarok**, nagy részük 68,2%-a csak az állami nyugdíjból tervezi finanszírozni idős kori kiadásait.
- Az **önkéntes nyugdíjpénztári** tagságra vonatkozó kérdésre, csupán 15, 5% válaszolt pozitívan, azaz, hogy tagja valamelyik pénztárnak, az önkéntes **egészségpénztárra** vonatkozó adat ennél még alacsonyabb: 12,5%.
- Javultak a **folyószámlával rendelkezésre** vonatkozó mutatók a korábbi felmérésekhez képest, már a megkérdezettek 79,4 %-a rendelkezik vele.
- **Bankkártyával** 75%-a rendelkezik a megkérdezetteknek.
- A rezsikiadásokat döntően még mindig „**sárga csekken**” fizeti a lakosság (59,3%. Készpénzkímélő fizetési módszert e tekintetben csupán a válaszadók 34,5 %-a alkalmaz.
- **Lakásbiztosítás** tekintetében kedvezően változott a helyzet, már a megkérdezettek 77%-a rendelkezik az ingatlanára vonatkozóan biztosítással.
- **Életbiztosítást** a válaszadók 55,4%-a kötött.
- Kedvező az **internetbankolásra**, illetve mobil applikáció használatára vonatkozó válaszadás, itt a válaszadók közel fele (49,4%) gyakran él e lehetőségekkel, mikor pénzügyeit intézi.
- Az **alapszámláról** nem rendelkezik információval a lakosság: 87,3%-uk nem hallott róla. Az **egyszerűsített bankváltás lehetőségét sem ismerték** a válaszadók: 67,5%-uk nem rendelkezett ismerettel. Itt rendkívül passzívnak is mutatkozik a lakosság, mivel 74,4% nem is kívánná igénybe venni ezt a könnyítést.
- A megkérdezettek többsége (51,7%) helyes választ adott arra a kérdésre, hogy ki felelős a **pénzügyi fogyasztóvédelemért** Magyarországon.

Azonosított fő problémák

A pénzügyi tudatosságra vonatkozó nemzetközi és hazai felmérések kedvezőtlen eredményei alapján nyilvánvaló, hogy a pénzügyi tudatosság fejlesztésében előrelépésre van szükség. Miközben a pénzügyi ismeretek tekintetében Magyarország lakossága más országokhoz képest nincs komoly lemaradásban, **a pénzügyekhez való hozzáállása, szemlélete és tényleges magatartása (pénzügyi döntései) szempontjából a nemzetközi rangsorban utolsó harmadában szerepel**.

A lakosság közel kétharmada mindössze három hónapig lenne képes fenntartani magát fő jövedelemforrása nélkül, jöllehet, napi megélhetési gondokkal 2015-ben kevesebben néztek

szembe, mint 2010-ben. Kellő **anyag tartalékok hiánya rendkívül kiszolgáltatottá teszi az egyéneket és családokat a pénzügyi kockázatokkal szemben.**

A felnőtt lakosság kevesebb, mint felének vannak kitűzött pénzügyi céljai, ami alacsony értéknek tekinthető. Ugyanakkor a pénzügyi céllal rendelkezők jellemzően tesznek is valamit e célok eléréséért. Az aktív megtakarítók olyan magatartást tanúsítanak, ami hozzásegíti őket zavartalan hétköznapi életvitelükhöz. **Azok, akik képesek megtakarítani általában rugalmasabbak a pénzügyi sokkokkal szemben is, és sikeresebben el tudják érni kitűzött pénzügyi céljaikat is.**

Jelenleg a lakosság **megtakarítási és öngondoskodási hajlandósága nagyon alacsony,** ezért különösen fontos, hogy az egyének megértsék ennek kiemelt jelentőségét és életükre gyakorolt hosszú távú pozitív hatását, figyelembe véve a **várható élettartam és az életminőséggel kapcsolatos igények jelentős emelkedését is.**

A magyar gazdaság emelkedő gazdasági mutatói jótékonyan befolyásolhatják a lakosság hitelfelvételi kedvét. **A társadalmi problémák és az esetleges későbbi széleskörű adómentő programok megelőzése érdekében fontos, hogy a háztartások már hitelfelvételük során körültekintően járjanak el,** és ne idegenkedjenek egy számukra racionális döntést jelentő hitelfelvétel lehetőségétől.

Általánosan jellemző a lakosság **pénzügyi termékektől, szolgáltatásoktól való idegenkedése,** a különböző pénzügyi lehetőségek összehasonlításának elmaradása, **az tájékozódás nélküli, átgondolatlan pénzügyi döntések meghozatala, valamint az előrelátás hiánya, a kockázatok helytelen felmérése,** továbbá a meglévő ismeretek alkalmazásának hiánya. Számos pénzügyi probléma abból adódik, hogy a pénzügyi szolgáltatások igénybevétele során **előzetesen nem tájékozódnak megfelelően** a szerződés tartalmáról, ezért nincsenek tisztában a szolgáltatás és az ellenszolgáltatás jellemzőivel, illetve a jövőbeli kötelezettségeikkel sem.

A rendkívül magas **készpénzforgalom visszaszorításával, a korszerű fizetési módok használatának további elterjesztésével** komoly társadalmi szintű költségcsökkenést és makro hatást lehet elérni a gazdaságban, ezért a stratégia egyik fő kihívásként azonosította a lakosság ez irányú szemléletváltását.

A pénzügyi tudatosság fejlesztése, a pénzügyi kultúra terjesztése szükségszerűen **nem csupán az alapinformációk átadására** kell, hogy korlátozódjék, hanem az **adaptációs képesség fejlesztését és az ismeretek használhatóságát** kell, hogy célul kitűzze. Ennek megfelelően az elméleti képzés mellett **nagy hangsúllyal a gyakorlati ismeretekre és a magabiztos, tényleges alkalmazásra kell fókuszálni.**

A **felnőtt lakosság** körében a **pénzügy kultúra** – köztük a pénzügyi ismeretek - **alacsony szintje** kiemeli annak fontosságát, hogy **az élet korai szakaszában, lehetőleg már az iskolában meg kell alapozni az ilyen jellegű kompetenciákat.**⁵

7.3 Az Állami Számvevőszék felmérési eredményeinek összefoglalása a magyarországi pénzügyi oktatási programokról

Az Állami Számvevőszék 2016 áprilisában⁶ publikálta a **pénzügyi kultúra fejlesztési programok felmérésére vonatkozó kutatási jelentését.**

---

⁵ Több társadalmi szervezet is jelezte, hogy konkrét gazdasági ismeretekkel foglalkozó tantárgyak megjelenését is támogatnák.

Ebben – többek között megállapítást nyert, hogy:

- számos állami, civil és üzleti szereplő foglalkozik a pénzügyi kultúra fejlesztésével, de ezek a programok többségükben **korlátozott elérést és eredményességet** biztosítanak, és bizonytalan a hosszabb távú működtetésük;
- viszonylag **kevés (4) magasabb elérést és tartós tevékenységet** felmutató programot azonosítottak,
- a **köznevelésben tanulókat célzó képzések igen rövidek** (alig pár órák), ami nehezíti az ismeretek eredményes átadását.
- az e célra felhasznált források felhasználásának hatékonysága meglehetősen alacsony.

A kutatás megállapításai közül **külön kiemelés érdemel**, hogy a legtöbb pénzügyikultúra-fejlesztéssel foglalkozó szervezet **„nem a pénzügyi kultúra fejlesztésére leginkább rászoruló felnőtt csoportokat (vagy pl. az alacsony jövedelemmel rendelkezőket, munkanélkülieket) célozzák meg. Továbbá mivel a felnőtteknek szóló képzések túlnyomó részét a résztvevői befizetés finanszírozza, az alacsony jövedelmi kategóriába tartozók ezeket nem tudják igénybe venni. A felnőtteket célzó képzések ezért jelenleg a rászorultak elenyésző részét érik el.”**

8 A pénzügyi kultúra fejlesztését célzó magyar programok áttekintése, jó gyakorlatok azonosítása

8.1 EMMI – pénzügyi és gazdasági ismeretek megjelenése a köznevelésben

8.1.1 Nemzeti alaptanterv (Nat), kerettantervek

A pénzügyi ismeretek tanítása **jelenleg csak a szakgimnáziumokban jelenik meg önálló kötelező pénzügyi tantárgyként**. Máshol a kötelező közismereti tantárgyak oktatása során jelenik meg, vagy a **szabad órakeret terhére választható jelleggel** nyílik lehetőség a pénzügyi ismeretek tantárgyi keretek között való oktatására.

A gazdasági és pénzügyi ismeretek megjelenhetnek az egyes kötelező tantárgyak (matematika, történelem, földrajz, életvitel) tartalmaiban, valamint ezen túl a szabad időkeret terhére valószínűsíthető, az úgynevezett szabadon választható tantárgyak tantervei között. Ezek helyi tantervbe való beépítéséről az iskolák dönthetnek. **Az eddigi tapasztalatok alapján azonban csak elszórtan (a diákok 10%-át elérő mértékben) jelent meg az iskolai gyakorlatban a szabadon választható órakeret terhére a pénzügyi-gazdasági ismeretek oktatása, melynek fő oka a megfelelő tankönyvek és a képzett tanárok és a képzések hiánya.**⁷

6

https://www.asz.hu/storage/files/files/Publikaciok/Elemzesek_tanulmanyok/2016/penzugyi_kult_fejl_programok.pdf?download=true

⁷ A Pénziránytű Alapítvány 2017 áprilisában akkreditáltatott, és 40 000 példányban kinyomtattatott egy az általános iskolák 7-8. osztályos tanulói számára elkészített új tankönyvet.

8.1.2 Pénzügyi és gazdálkodási témahét az általános és középiskolákban – Pénz7

Magyarország először 2015-ben csatlakozott az Európai Pénzhét (European Money Week) közel harminc országot átfogó kezdeményezéséhez, amelynek célja az általános és középiskolások pénzügyi ismereteinek megalapozása, valamint egy széleskörű szakmai összefogás megteremtése a pénzügyi tudatosság fejlesztésében aktív szervezetek, intézmények között.

A programsorozat fókuszában az országszerte számos általános és középiskolában megvalósuló pénzügyi témájú rendhagyó tanórák állnak, melyek megtartásához a Pénz7 szervezői minden szükséges feltételt biztosítanak a kezdeményezéshez csatlakozó iskolák tanárai számára. Az intézmények tanrendjéhez igazodó tematikus hét során a diákok saját osztálytermeikben, tapasztalt pedagógus csapat és pénzügyi szakértők által kidolgozott, játékos tananyagok segítségével sajátíthatják el és gyakorolhatják be a pénz hétköznapi használatához kapcsolódó ismereteket és készségeket. A programsorozatot megelőző időszakban a tanárok ingyenes kurzusokon készülhetnek fel a rendhagyó tanórák megtartására, melyben – a Bankszövetség és az NGM közreműködésének köszönhetően – önkéntes szakemberek segítik a pedagógusokat.

A Pénz7 az elmúlt két év során figyelemreméltó eredményeket ért el: 2015-ben közel 90 ezer, 2016-ban pedig több mint 102 ezer általános- és középiskolást értek el a speciális Pénz7 tanórák keretében. **2017-ben pedig több mint 1100 iskola mintegy 162 ezer diákja vett részt a témahét több mint 11 ezer tanóráján.**

A korábbi évek munkájának elismeréseként **az EMMI a 2016/17-es tanév rendjéről szól rendeletébe már hivatalosan is beemelte a pénzügyi és gazdálkodási témahetet. 2017-ben először a pénzügyi témák a Nemzetgazdasági Minisztérium kezdeményezésére gazdálkodási és vállalkozási témával is bővültek**, így a 2017-es év pénzügyi témája, a „bankolás” mellett a vállalkozói kompetenciafejlesztés és a vállalkozói ismeretek élményalapú bemutatása is helyet kapott az iskolákban.

Az Állami Számvevőszék hivatkozott felmérése szerint a Pénz7 az egyik olyan pénzügyi tudatosságot erősítő iskolai kezdeményezés, amely jelentős elérést biztosít, így a program eredményeit érdemes a jövőben is megőrizni, illetve adott esetben kiterjeszteni, pl. a pénzügyi tudásra alapozott vállalkozási ismeretek átadására, ahogy ez már 2017-ben is történt.

8.1.3 Pénzügyi kultúra tantárgy bevezetése a felsőoktatásban (Miskolci Egyetem)

A Miskolci Egyetem 2017-ben bevezette a Pénzügyi kultúra tantárgyat, melyet bármely szakos hallgató szabadon felvehet. A stratégia hosszú távú céljai közt szerepel, hogy a pénzügyi ismeretek megszerzése kötelező keretek között legyen biztosított a magyar felsőoktatásban.

8.2 Az MNB – pénzügyi fogyasztóvédelmi és pénzügyi stabilitási felelősséghez kapcsolódó tevékenységek és eredmények

8.2.1 MNB fogyasztóvédelmi kommunikáció

A Pénzügyi Fogyasztóvédelmi Kommunikáció célja, hogy szakmailag hiteles, megbízható, egyben közérthető tájékoztatást nyújtson a pénzügyekkel kapcsolatos kérdésekben, segítséget nyújtson a pénzügyi döntések előkészítésében és a különböző élethelyzetekhez igazodva segítsen tájékozódni. A fenti célok elérésének érdekében az MNB Pénzügyi Fogyasztóvédelmi Központja kialakította a Pénzügyi Navigátor eszköztárat, amely alapvetően négy nagy tartalmi egységből épül fel: **fogyasztóvédelmi weboldal cikkei, ismeretterjesztő füzet sorozat, filmek, valamint termékválasztó alkalmazások.**

8.2.1.1 Fogyasztóvédelmi weboldal (<https://www.mnb.hu/fogyasztovedelem>) tartalmi cikkei

A weboldalon jelenleg több mint 320 cikk található, amelyek közérthető formában, áttekinthető struktúrában nyújtanak pénzügyi tájékoztatást a látogatóknak. Általános pénzügyi témáktól kezdve a tematikus tartalmakon át (pl.: karácsonyi kiadások megtervezése) speciális pénzügyi témákat is feldolgoznak. Az oldalon kiemelt helyet kaptak a civilek, valamint a velük együttműködésben létrejött tartalmak (pl. civil pályázati lehetőségek, Pénzügyi Tanácsadó Irodahálózat)

8.2.1.2 Ismeretterjesztő füzet sorozat (*Pénzügyi Navigátor Füzetek*)

A füzetek elsődleges célja, hogy alapvető pénzügyi kérdésekben adjanak iránymutatást a fogyasztók számára. Egy-egy fontosabb pénzügyi téma külön füzetben kerül feldolgozásra digitális, illetve nyomtatott formában. A 40 részes Pénzügyi Navigátor füzet sorozat elérhető a fogyasztók számára a bankok, takarékszövetkezetek fiókjaiban, a biztosítók és az együttműködő Kormányablakok ügyfélszolgálati irodáiban, valamint az együttműködő civil szervezeteknél, illetve digitális formában a fogyasztóvédelmi honlapon.

8.2.1.3 Társadalmi célú reklámok és oktatófilmek

A 60 mp-es társadalmi célú reklámok célja a fogyasztók pénzügyi tudatossági szintjének növelése, a laikusok pénzügyi tájékozottságának és ismereteinek bővítése a felelős pénzügyi döntések meghozatala érdekében **rövid, egy-egy kiemelt üzenet átadásával.**

A fogyasztóvédelmi oktatófilmek a társadalmi célú reklámoknál részletesebb információt közvetítenek egy-egy témáról. A filmek **feliratos** verzióban is megjelennek.

8.2.1.4 On-line termék-összehasonlító és kereső alkalmazások

A **Pénzügyi Navigátor Termékválasztók** és kalkulátorok használatával a fogyasztók széleskörű piaci kínálat alapján tájékozódhatnak, tudatosan készülhetnek fel pénzügyi döntéseikre, racionalizálhatják, optimalizálhatják költségeiket, és körültekintő döntéseket tudnak hozni. Az MNB részére **intézményi adatszolgáltatáson keresztül rendelkezésre álló adatbázist felhasználva az alkalmazások lehetővé teszik a különböző pénzügyi intézmények egyes szolgáltatásainak valós idejű összehasonlítását.** Az alkalmazásokat tudatosan használva a fogyasztók objektív tájékoztatást kapnak. Az alkalmazások száma folyamatosan bővül a weboldalon.

8.2.1.5 Kommunikációs kampányok, együttműködések

Az MNB Pénzügyi Fogyasztóvédelmi Központja és kommunikációs területei folyamatosan dolgoznak a fogyasztóvédelmi témák népszerűsítésén, széles körű megismertetésén. Ennek megfelelően a lakosság minél teljesebb körű megszólítása érdekében együttműködést alakított ki kiskereskedelmi áruházláncokkal, a Magyar Postával, illetve különböző médiumokkal, a fogyasztóvédelmi témájú kampányüzenetek eljuttatására.

8.2.2 Civil szervezetekkel történő együttműködés

8.2.2.1 Pénzügyi Tanácsadó Irodahálózat kialakítása, működtetése

Az MNB a pénzügyi fogyasztóvédelem erősítése és a fogyasztói jogok erélyes képviselete érdekében **ingyenes pénzügyi tanácsadást végző irodahálózat** bővítését és működtetését vállalta a pénzügyi tudatosságra nevelés, prevenció, fogyasztói döntések segítése, pénzügyi kultúra-fejlesztés, megalapozott döntéshez szükséges információk biztosítása érdekében.

Az ország különböző megyeszékhelyein található – pályázati programok keretében, közbeszerzésen alapuló, nagyrészt civil szervezetek által működtetett – Pénzügyi Tanácsadó Irodahálózat irodái heti háromszor, továbbá az adott megyén belül, havonta legalább két alkalommal az általuk választott további településeken is megjelennek (kihelyezett ügyfélszolgálat). Kibővített ügyfélszolgálati tevékenységgel így **jelenleg 11 megyeszékhelyen**, Békéscsabán, Debrecenben, Egerben, Győrött, Miskolcon, Nyíregyházán, Pécsen, Szegeden, Szolnokon, Tatabányán és Zalaegerszegen, valamint kihelyezett tanácsadással Berettyóújfalun, Hevesen, Hódmezővásárhelyen, Kazincbarcikán, Mosonmagyaróváron, Nagykanizsán, Nyírbátorban, Szarvason és Szentlőrincen fogadják a fogyasztókat.

A Pénzügyi Tanácsadó Irodahálózat **2017-ben** tovább bővül, így az összetett problémákat is kezelni képes ingyenes pénzügyi tanácsadói szolgáltatás **az ország valamennyi megyeszékhelyén** – Budapest kivételével, ahol az MNB működtet ügyfélszolgálatot – **elérhetővé válik**.

8.2.2.2 Civil pályázatok és projekt-együttműködések

Az MNB a civil szervezetek részére nyújtható támogatásainak rendszerét új alapokra helyezve pályázatok és támogatások kiírásával, projekt-együttműködések és civil pályázati programok keretében a hazánkban működő, pénzügyi témákban járatos civil szervezeteket vonja be – eltérő feladatokkal – a lakosság pénzügyi tudatosságra nevelése, pénzügyi kultúra fejlesztése, pénzügyi tanácsadás céljából.

A rendszerbe foglalt, egymásra épülő **ötletpályázatok** és tematikus **civil pályázatok** esetében a témákat az MNB írja ki, míg az **egyedi támogatási kérelmek** esetén a civil szervezetek által a pénzügyi tudatosság növelése, a pénzügyi kultúra terjesztése céljából javasolt, tervezett események, rendezvények megvalósításával kapcsolatos kérelmek támogatása történik.

- Az MNB Közgazdászképző felsőoktatási intézmények diákjai részére pilot jelleggel kiírt „Pénzügyek felsőfokon – Légy kreatív!” című **ötletpályázat** témái a legfontosabb pénzügyi fogyasztóvédelmi aktualitásokat foglalják össze.
- A hazánkban működő civil szervezetek részére létrehozott tematikus **civil pályázat** az ötletpályázatok megvalósítását karolja fel. A legjobb kezdeményezéseket az MNB civil szervezetek segítségével megvalósítja.

- Az MNB folyamatos lehetőséget biztosít az **egyedi támogatási kérelmek** benyújtására a saját kezdeményezéssel rendelkező civil szervezeteknek.

Az egyedi támogatási kérelmek tematizálását, pénzügyi fogyasztóvédelmi projektek kialakítását a többi között különböző civil fórumokon felvetett témakörök segítik. A **Civil Fórumok** célja, hogy a fogyasztóktól származó aktuális problémákat, trendeket a civil szervezetek segítségével az MNB összegezze, és a pénzügyi fogyasztóvédelmi tevékenységének során a felvetett problémákra érdemi válaszokat fogalmazzon meg.

8.3 Magyar Államkincstár – Modern Kincstár koncepció mentén

A **Magyar Államkincstár** a pénzügyi ismeretek terjesztését és a pénzügyi tudatosság elősegítését kiemelt feladatnak tekinti. Ennek érdekében a Modern Kincstár koncepció keretében számos eszköz került kidolgozásra és bevezetésre a Kincstár által.

- A Kincstár országos fiókhálózata – több mint 80 helyszínen, személyesen – folyamatos pénzügyi tudatosságot megcélzó kérdőíves felmérést és tájékoztatókat nyújt a **modern elektronikus pénzforgalmi csatornák** (például WebKincstár és MobilKincstár) használatáról.
- A Kincstár havi és eseti szinten publikált **Befektetési Hírlevele** révén az egyes új állampapír-konstrukciókkal, folyamatos fejlesztésekkel kapcsolatban a regisztrált érdeklődők részére nyújt tájékoztatást és végez ismeretterjesztést. Továbbá a honlapján, valamint a TeleKincstár, WebKincstár, MobilKincstár elektronikus felületek hírei között is az újdonságok, lehetőségek felől állandó tájékoztatást nyújt az ügyfelek, valamint a lakosság részére.
- A Kincstár a partner-szervezetekkel kötött együttműködések révén egyre szélesebb társadalmi rétegekhez juttatja el az **öngondoskodást**, a megtakarítások szükségességét és kincstári lehetőségét, valamint a modern elektronikus felületek előnyeit.
- **Konferenciák** (például Öngondoskodási konferencia) keretében, illetve országos **rendezvényeken** (például Baba-Expo kiállítás) nyújt tájékoztatást a lakosság számára a modern elektronikus befektetési szolgáltatások előnyeiről, a gyors és egyszerű fizetési megoldások igénybevételének lehetőségéről, a Kincstári Start-értékpapírszámla vezetéséről, valamint a kincstári állampapír-forgalmazási szolgáltatásról, és az állampapírokról, mint a legbiztonságosabb termékekről.
- A lakosság részére **kreatív alkotópályázatokat** ír ki (például Mestercset Pályázat), mely kiváló kiindulópontot jelent a pénzügyi tudatossággal való megismerkedéshez a 6-18 éves korosztály számára.
- A **JátéKincstár** – amely a MobilKincstár (okostelefonon futó információ és értékpapír forgalmazási alkalmazás) szolgáltatáson belül, másrészt CAT alkalmazáson keresztül (mely a Kincstár ügyfél akvizíciót támogató, online modern marketing-felületként is funkcionáló tableten futó alkalmazás) – az állampapír-forgalmazással, valamint a pénzügyi ismeretekkel kapcsolatban egyfajta küldetésre felépített feladatok révén a játékot használók részére mélyebb ismeretek megszerzését teszi lehetővé, segítve a felhasználók tudatosabb pénzügyi és megtakarítási döntéseinek meghozatalát.

Fenti eszközök útján a Kincstár a pénzügyi tudatosság fejlesztésén túl az öngondoskodás előmozdítását is célul tűzte ki.

8.4 Állami Számvevőszék

Az Állami Számvevőszék társadalmi felelősségvállalásának kiemelt területe a magyar lakosság (köz)pénzügyi kultúrájának fejlesztése. Ezt az Országgyűlés is megerősítette azzal, hogy 41/2014. (XI. 13.) határozatában is elismeri és támogatja az Állami Számvevőszék társadalmi szerepvállalását a pénzügyi kultúra fejlesztésében. Az ÁSZ célja, hogy a lakosság pénzügyi, közpénzügyi, közteherviselési ismeretei bővüljenek, valamint ezzel párhuzamosan a (köz)pénzügyekkel kapcsolatos attitűdök és magatartásformák fejlődése is megvalósuljon.

Az Állami Számvevőszék aktív kezdeményezőként, ellenőrzési tapasztalatait felhasználva, erős szakmai-tudományos háttérével egyfajta katalizátor-szerepet kíván betölteni a folyamatban. Ezen belül saját feladatának tartja feltérképezni a hazai pénzügyi kultúra fejlesztésre vonatkozó kezdeményezéseket, azok eredményességének, hatékonyságának mérését. Az ÁSZ a pénzügyi kultúrához kapcsolódó aktivitásait nem egyedül, hanem partnereivel közösen végzi.

Az ÁSZ pénzügyi tudatosságot célzó eddigi tevékenységei:

8.4.1 Pénzügyi kultúra kutatás

2013 - kutatási jelentés a felsőoktatásban tanuló fiatalok pénzügyi kultúrájáról

Célja, hogy a tudományos kooperáció révén átfogó képet adjon a felsőoktatás különböző tudományterületén tanulmányokat végző magyar fiatalok pénzügyi műveltségéről. Cél volt továbbá egy olyan módszer kialakítása is, amellyel a későbbiekben ellenőrizhetővé válik a pénzügyi kultúra fejlesztésére irányuló programok eredményessége.

2015 - ÁSZ felmérés a hazai pénzügyi kultúra kezdeményezésekről

Az Állami Számvevőszék kutatásának célja, hogy átfogó képet adjon a hazai pénzügyi kultúra fejlesztési programokról (képzések, felmérések, versenyek, egyéb). A kutatás támogatást nyújt a pénzügyi kultúra fejlesztésre vonatkozó nemzeti stratégia kidolgozásához azzal, hogy feltárja a már fennálló képzési rendszerek, programok jellemzőit, hiányosságait, és segít meghatározni a szükségleteket. A kutatási tapasztalatok kiindulópontként szolgálhatnak a pénzügyi kultúra fejlesztés infrastruktúrájának kialakításához is.

8.4.2 Középiskolások pénzügyi kultúrájának fejlesztése

A Számvevőszéknek e területen végzett intenzív együttműködés tevékenységének távlati célja, hogy minden középiskolás szerezzon ismereteket legalább a háztartási költségvetés készítésével kapcsolatban, a középiskolások kapjanak felkészítést az egyéni vállalkozói létre. Az Állami Számvevőszék a középiskolások pénzügyi kultúrájának fejlesztése érdekében végzett tevékenységét, felmérését az Econventio Egyesülettel együttműködési kereteken belül minden évben elvégzi.

8.4.3 A felnőtt lakosság pénzügyi kultúrájának fejlesztése

Az Állami Számvevőszék célja, hogy a középiskolásokon és a felsőoktatásban tanulókon kívül más, elsősorban a felnőtt célcsoportokhoz is eljussanak a szükséges pénzügyi ismeretek. Ennek érdekében az ÁSZ együttműködik az NMI Nemzeti Művelődési Intézet Nonprofit Közhasznú Kft-vel. A Művelődési Intézet a közművelődési ágazat stratégiai fejlesztő és szolgáltató intézményeként, kiépült megyei hálózattal, valamint széles körű elérhetőséggel rendelkezik a felnőtt lakosság körében.

8.4.4 „Pénzügyi kultúra projekt 2016”

A Projekt célként tűzte ki a magyar családok pénzügyi kultúrájának fejlesztését, felmérését, a pénzügyi kultúra-fejlesztést és ismeretterjesztés támogató programokat, képzések megvalósítását, az ehhez kapcsolódó tananyagok kialakítását.

8.4.4.1 Pénzügyi ismeretek feltérképezése

A projekt keretében tovább folytatódott a pénzügyi ismeretek felmérése a középiskolás korosztály körében, továbbá 2016-ban kiterjedt a társadalom felnőtt rétegeire is, amely során a felnőtt korú lakosság általános pénzügyi tudása és a gyakorlatban is alkalmazott pénzügyi ismereteinek feltérképezésére került sor.

8.4.4.2 E-learning oktatási anyagok fejlesztése és online elérhetőségek biztosítása

A projektnek célja a változatos, az élménypedagógiára és a legkorszerűbb oktatástechnológiára épülő módszertanok alkalmazása által az egyéni és a társas tanulást is segítő, pénzügyi és közpénzügyi témákban e-learning tananyagok összeállítása.

8.4.4.3 Felnőttképzési program

A felnőtt lakosság pénzügyi tudatosságának erősítése érdekében egy 30 órás pénzügyi-közpénzügyi felnőttképzési program kidolgozásra és lebonyolításra, amelynek célja a pénzügyi-közpénzügyi ismeretek bővítése, a pénzügyi döntésekkel kapcsolatos kockázatok tudatosítása, a felelős és tudatos pénzügyi döntések támogatása.

8.4.4.4 Ismeretterjesztő, szakmai rendezvények

Nyári pénzügyi tábor középiskolásoknak. Az ismeretterjesztő nyári tábor tematikájának közpénzügyekkel való bővítéséhez az ÁSZ önálló szakmai nap megtartásával, előadók biztosításával járul hozzá. Célja, a felelős és tudatos pénzügyi döntések megerősítése, a legfontosabb pénzügyi alapelvek tudatosítása, az elsajátított pénzügyi ismeretek bővítése, fejlesztése. **Évértékelő konferencia** a Projekt keretében végzett tevékenységek és eredmények bemutatásáról. **Pénzügyi-közpénzügyi klub fiatal felnőttek számára.** Célja, a fiatal felnőtt korosztály közpénzügyek iránti érdeklődésének felkeltése és fenntartása.

8.5 Civil programok jelentős állami támogatással - a Pénziránytű Alapítvány pénzügyi kultúra fejlesztésre irányuló programjai

A Pénziránytű Alapítvány 2008 szeptemberében a Magyar Nemzeti Bank kezdeményezésére azzal a céllal jött létre, hogy állami intézményekkel, civil szervezetekkel és piaci szereplőkkel együttműködve pénzügyi tudatosságot fejlesztő programokat dolgozzon ki és valósítson meg. Az alapítók: a Diákhitel Központ, a Magyar Bankszövetség és a Magyar Nemzeti Bank. **Az elmúlt két évben a Pénziránytű Alapítvány számos olyan programot valósított meg, melyek a köznevelésen belüli pénzügyi-gazdasági ismeretterjesztést szolgálják, és a jelenlegi tevékenység középpontjában is egy korszerű módszereken alapuló intenzív tankönyv- és tartalomfejlesztési munka áll.**

8.5.1 Tartalom és akkreditált tananyagfejlesztés

A tankönyvfejlesztési tevékenység első lépéseként az Alapítvány a KELLO Könyvtárellátó Nonprofit Kft. közreműködésével 2016 áprilisában sikeresen **engedélyeztette** az „*Iránytű a pénzügyekhez*” című középiskolai tankönyvét, mely így **az első hivatalos pénzügyi-gazdasági tankönyv lett a magyar köznevelésben.** A tankönyv innovatív módon gyakorlati problémák, „esettanulmányok” felől indulva mutatja be a mindennapi pénzügyek és a gazdaság működésének fontosabb összefüggéseit. Az Alapítvány támogatásának köszönhetően az érdeklődő és a tanítást vállaló **iskolák ingyenesen juthattak hozzá a tankönyv 40 ezer példányához.** A tankönyv a 2017/2018-as tanévtől **kedvezményes áron elérhető és rendelhető a hivatalos tankönyvjegyzéken.**

A középiskolás tankönyv rendkívül kedvező fogadtatása után az Alapítvány 2016 júniusában megkezdte az **általános iskolák 7-8. évfolyamai számára készülő tankönyv** fejlesztését is, melynek engedélyezése 2017 áprilisában megtörtént. A Küldetések a pénz világában című tankönyv **a köznevelési tartalmak modernizációjához szervesen kapcsolódó sorozat második eleme.** A tankönyv nem elméleti ismereteket képvisel, hanem a gyakorlati alkalmazás logikájára felfűzött ismeretterjesztést végez, mozgósítva a tanulók mindennapi életéből, családjukból hozott tapasztalatait, egyéb tanórán szerzett ismereteit. A tankönyvi minősítés megszerzését követően megkezdődött a tankönyv hivatalos terjesztése, melynek során – az Alapítvány támogatásának köszönhetően – a téma iránt fogékony iskolák **ingyenesen juthatnak hozzá összesen 60 ezer példányhoz.**

8.5.2 Akkreditált, ingyenes tanár-továbbképzési programok

Az Alapítvány **sikeres tanár-továbbképzési programokat is működtet:** 2015 óta középiskolai tanárok, míg 2016 óta általános iskolai tanárok számára is szerveznek **hivatalos akkreditációval rendelkező, 30 órás, kreditpontot adó pénzügyi-gazdasági képzéseket,** melyek keretében a jelentkező **pedagógusok szakszerű, ingyenes felkészítést kaphatnak a gazdasági és pénzügyi témák oktatásához.** Eddig már több mint 1 000 pedagógus vett részt ezeken a képzéseken, és a visszajelzések rendkívül pozitívak.

8.5.3 A pénzügyi-gazdasági nevelésben aktív iskolák hálózatának kialakítása, működtetése

Az Alapítvány a **pénzügyi-gazdasági nevelést elkötelezetten felvállaló köznevelési intézmények számára hálózati keretek között** számos további programot működtet. A **Pénziránytű iskolahálózat** (középiskolák) tagiskolái, valamint a PontVelem Kft-vel együttműködésben megvalósuló **BankVelem programban** (általános iskolák) résztvevő **iskolák száma 2016 végén megközelítette a kétezret.**

A BankVelem **pénzügyi oktató, ismeretterjesztő program komplex, gyakorlatias tanítási eszközt kínál**, mely tanórai és tanórán kívüli keretek között egyaránt használható. A program a környezetvédelmi szemléletformálását ötvözi a pénzügyi szemléletformálással, játékos környezetben segít fejleszteni a diákok pénzügyi ismereteit, valamint a **PontBank-on keresztül hozzájárul az online bankolás legfontosabb lépéseinek elsajátításához és a szemléletformáláshoz.**

Az Állami Számvevőszék hivatkozott felmérése szerint a Pénziránytű Alapítvány fenti programjai olyan kezdeményezések, amelyek szintén jelentős elérést biztosítanak. E mellett az alapítói kör miatt hiteles, független és szakmailag megbízható tudásbázist jelentenek, így **az alapítvány eredményeire érdemes támaszkodni a jövőbeni köznevelési lépések, programok során.**

8.5.4 Egyéb civil és üzleti szereplők, valamint a szakmai szövetségek által megvalósított programok

Az Állami Számvevőszék felmérése szerint az állami és a civil szereplők mellett **számos üzleti szereplő** (bankok, biztosítók, pénzügyi szolgáltatók) foglalkozik a pénzügyi kultúra fejlesztésével. Ezek jellemzően az adott intézmény **társadalmi felelősségvállalási tevékenységéhez** kapcsolódnak, és időben változó intenzitásúak.

Az ÁSZ felmérése szerint e programok többségükben **korlátozott elérést és eredményességet** biztosítanak, és bizonytalan a hosszabb távú működtetésük. Az ÁSZ megállapítása szerint ez alól kivételt jelent az OTP Fáy András Alapítvány – OK Központja.

A **Magyar Biztosítók Szövetsége (MABISZ)** középiskolások számára készített **biztosítási oktatási anyagot.** A biztosításokról szóló ismeretek 2013. óta szerepelnek a Nat szerinti gimnáziumi kerettantervben, az Általános technika és életvitel kötelező tantárgyon belül. Az OFI által ellenőrzött és közzétett tananyagtartalmak „jó gyakorlatok” is segítik a középiskolai tanárok és diákok munkáját.

Az előzőekben bemutatott széleskörű kezdeményezések, programok és eredmények **jó kiindulópontot jelentenek** a nemzeti stratégia kidolgozása és végrehajtása során, így **indokolt azokra a továbbiakban is építeni, és hatásukat az elérés növelésével kiterjeszteni.**

9 Nemzetközi szervezetek szerepe és ajánlásai a nemzeti stratégiák kialakításához

9.1 Az Európai Bizottság

A tagállamok ugyan nem engedtek át oktatáspolitikai hatásköröket az Európai Uniónak, ezért az Európai Bizottság szerepe a pénzügyi tudatosság fejlesztésének terén korlátozott, de a lehetőségeiket emellett is igyekeznek maximálisan kihasználni. Már 2007-ben felmérés készült a tagállamok pénzügyi edukációs programjairól, és a Bizottság megjelentetett egy kommunikációt is 2008-ban [COM(2007)808], majd 2011-ben ennek felülvizsgálatát.⁸ Ezzel szemben a pénzügyi szabályozás területén és az Európai Felügyeleti Hatóságok hatáskörében a pénzügyi fogyasztóvédelem (kiemelt eleme a tájékoztatás) és a pénzügyi tudatosság javítása erős lendületet kapott megalakulásuk, tehát 2011 óta.

9.2 A Világbank

A Világbank is jelentős tapasztalatot szerzett és számottevő módszertani megalapozó kutatásokat végzett a pénzügyi tudatosság mérése és fejlesztésére irányuló programok kialakítása területén.

Mindemellett financial inclusion (pénzügyi beilleszkedés) témában is támogatja az egyes országokat a nemzeti stratégiák alkotásában. A szervezet a nemzeti stratégiák és cselekvési tervek hatékony megalkotásának és megvalósításának az alábbi hat fő építőkövét határozta meg:

- 1. Adatgyűjtés és elemzés** a stratégia kialakítását megelőzően
- 2. Célok, prioritások beazonosítása:** a rendelkezésre álló adatok alapján, konkrét, mérhető és ellenőrizhető célokat kell megfogalmazni, amelyek alapján a fejlődés nyomon követhető lesz.
- 3. Vezetés és koordináció:** belső koordinációra van szükség mind a stratégia kialakításában, mind a végrehajtásában. A Világbank tevékenysége során konzultációkat folytat az egyes országokkal, és segít meghatározni és létrehozni a megfelelő koordinációs mechanizmusokat.
- 4. Stratégia kialakítása:** ennek során a kormányzati és a magánszektor erőforrásainak bevonásával szükséges eljárni.
A Világbank segítséget nyújthat a technikai szövegezés során a pénzügyi szektor globális és nemzeti szakértőire támaszkodva.
- 5. Stratégia megvalósítása, végrehajtása:** a prioritások pontos meghatározása, az egyes résztvevők felelősségi köreinek egzakt azonosítása elengedhetetlen.
- 6. Monitoring és értékelés:** elengedhetetlenek annak biztosításához, hogy a stratégia végrehajtása jól haladjon, hogy az abban meghatározott lépések és egyéb intézkedések a tervezett időben megvalósulhassanak. A Világbank támogathatja az országokat a

---

⁸ Ennek eredményeképp a fogyasztói ismereteket számos témakört felölelően közvetítő www.consumerclassroom.eu honlapon jelenleg a Pénziránytű Alapítvány és a Fogyasztóvédelmi Egyesületek Országos Szövetségének anyagai érhetők el.

megfelelő monitoringrendszer kialakításában és kapacitásbővítést nyújt a megfelelő hatóságoknak annak alkalmazásához.

9.3 Az OECD

Az OECD jelentős szakmai segítséget nyújt a pénzügyi tudatosságot erősítő programok megvalósításához. Az OECD 2008 óta ad otthont a 110 ország több mint 240 intézményét tömörítő Pénzügyi Nevelés Nemzetközi Hálózatnak (INFE),⁹ ami a pénzügyi tudatossággal foglalkozó tagországi kormányzati szakpolitikai fóruma (Magyarországot korábban a PSZÁF, jelenleg az MNB képviseli a szervezetben). Az OECD/INFE által kialakított Pénzügyi Nevelés Nemzetközi Börzéje¹⁰ minden érdeklődő tájékozódását szolgálja, aki információt kíván szerezni más országok pénzügyi tudatosságfejlesztéssel kapcsolatos adatairól, kutatásairól, híreiről és programjairól. A stratégia elfogadását követően az NGM is be kíván lépni az OECD/INFE hálózatába a nemzetközi gyakorlatok folyamatos nyomon követése érdekében.

Az OECD/INFE publikációi közül kiemelést érdemel a 2015-ben megjelent, *a Nemzeti pénzügyi oktatás stratégiák végrehajtásáról*¹¹ szóló szakpolitikai kézikönyve, amely az alábbi négy gyakorlati és szakpolitikai szempontra fókuszál a nemzeti stratégiák megalkotása kapcsán, amelyet a magunk részéről irányadónak tekintünk:

1. **Helyzetfelmérés** a nemzeti stratégiák megalapozásához: a széles spektrumú adat hazai és nemzetközi összehasonlítást tesz lehetővé, segíti a problémákra való rávilágítást és előremutató alapot ad.
2. **Intézményi és irányítási rendszer megszervezése:** szükség van egy irányító, koordináló és monitoringot megvalósító szervezetre. Ez a szervezet lehet kormányzati, felügyeleti vagy független szerv. Ezzel egyidejűleg szükséges az irányítás és ellenőrzés elválasztottságának biztosítása. Hangsúlyozza a magánszektor bevonását forrás és érdekeltiségi alapon egyaránt.
3. **A nemzeti stratégia meghatározása, a célok teljesítése, végrehajtás értékelése és a finanszírozás:** a célok meghatározása mellett szükséges egy átfogó ütemterv (roadmap) és részletes végrehajtási terv (action plan) kidolgozására is. A hatékonyság és a közpénzek felhasználása miatt a visszamérés és a monitoring szerepét hangsúlyozni szükséges.
4. **Hatékony és innovatív pénzügyi oktatás biztosítása:** a magatartásnak, kor szellemének és az igényeknek megfelelő oktatási formákat és elérési utakat kell keresni és alkalmazni (web alapú és digitális interaktív eszközök, életciklushoz igazodó megközelítések, hiteles tájékoztatás, pszichológiai ismeretek integrálása stb.)

Az OECD/INFE a pénzügyi kultúra fejlesztéséről a kormányzatoknak szóló kézikönyv mellett 2014 májusában kidolgozott és elfogadott a magán és a nonprofit döntéshozók számára egy iránymutatást a pénzügyi oktatás tárgyában.¹²

⁹ INFE - International Network on Financial Education

¹⁰ International Gateway for Financial Education

¹¹ National Strategies for Financial Education, OECD/INFE Policy Handbook, 2015

¹² Guidelines for private and not-for-profit stakeholders in financial education

Említésre érdemes, hogy a G20-ak 2013-ban, a nemzeti pénzügyi tudatossággal kapcsolatos stratégiák fejlesztése tárgyában kiadott tanulmánya¹³ is, amely a legfejlettebb országok e témában szerzett tapasztalatait mutatja be. A dokumentum fő megállapítása, hogy még a gazdaságilag erős államokban is különböző a lakosság pénzügyi tudatosságának szintje, ugyanakkor a sikeres stratégia titka, hogy a jól definiált általános keretrendszer mellett a feladatok pontos és határidőben történő végrehajtásához szükség van ütemtervre is.

10 Célok, prioritások (az azonosított fő problémák alapján)

Fő cél: a lakosság pénzügyi tudatosságának jelentős javítása

Kiemelt részcek:

- 1. A köznevelés rendszerén belüli valós pénzügyi edukáció lehetőségeinek megteremtése, erősítése és általánossá tétele. Kötelező pénzügyi képzés bevezetése a felsőoktatásban. Szociális munkások pénzügyi képzése.*
- 2. A tudatos pénzügyi magatartás alapjainak és a háztartások pénzügyi stressztűrő képességének erősítése – családi költségvetés készítés, rendszeres megtakarítási hajlandóság ösztönzése, aktív megtakarítók számának növelése*
- 3. Körültekintő pénzügyi döntéseket előmozdító szemlélet megteremtése és a tudatos pénzügyi fogyasztói magatartást támogató intézmények/infrastruktúrák létrehozása és széles körű megismertetése*
- 4. A lakosság öngondoskodási szemléletének erősítése – ezen belül pénzügyi célokhoz, tipikus élethelyzetekhez kapcsolódó megtakarítási, biztosítási, befektetési hajlandóság erősítése*
- 5. A pénzügyi termékekhez, pénzügyi alapszolgáltatásokhoz való hozzáférés és pénzügyi beilleszkedés (financial inclusion) mértékének növelése*
- 6. A korszerű, készpénzkímélő fizetési eszközök használatának ösztönzése, készpénzhasználat súlyának csökkentése*
- 7. Körültekintő hitelfelvétel támogatása*

---

¹³ Advancing National Strategies for Financial Education, jointly published by Russia's G20 Presidency and the OECD

11 A stratégiával elérni kívánt társadalmi csoportok

11.1 Nemzetközi gyakorlatok bemutatása

Az OECD tanulmánya szerint¹⁴ a vonatkozó nemzeti stratégiák a célcsoport szempontjából jellemzően átfogóak: számos országban a **teljes lakosságra** irányulnak, e mellett **speciális fókusszal néhány megkülönböztetett, kiemelt célcsoportra is**. A másik jellemző megközelítés a széles csoportok kombinációjára irányul, melyek lényegében lefedik majdnem a teljes népességet (fiatalok, munkaképes korúak és idősek).

A **kiemelt célcsoportok** között a leggyakoribb a **diákok és a fiatalok** csoportja, valamint a diákok mellett több ország **a tanárokat és „képzőket”** is ide sorolja.

A **munkaképesek** esetében az **egyes életszakaszokhoz, életeseményekhez kapcsolódva** kívánják megszólítani a célcsoportot.

A **nyugdíjasok, illetve az idősek** szintén több országban külön nevesített célcsoportot jelentenek.

Több ország külön kezeli a **sérülékeny csoportokat**, az alábbi megbontások szerint:

- alacsony jövedelműek,
- munkanélküliek,
- eladósodott, illetve a túlzott eladósodottság következtében fizetési nehézséggel küzdő emberek,
- vidéken (elmaradott térségben) élők,
- elmaradott (alacsony) pénzügyi kultúrával rendelkező társadalmi csoportok

11.2 Magyarországi célcsoport-meghatározás

A célcsoportok meghatározása során – összhangban a Kormányhatározattal - indokolt kiemelt figyelmet szánni a teljes lakosság elérésére. A csoportosítás az eltérő életkorok és különböző élethelyzetek közötti eltéréseket szem előtt tartva történt. A különböző korcsoportok más és más élethelyzettel szembesülnek, amelyhez különböző igények és így különféle pénzügyi ismeretek szükségesek. Ezen túlmenően a csoportosítás alapját képezték az eltérő generációkra vonatkozó elérési utak és természetesen a korcsoport specifikus célok váltakozása is.

A pénzügyi kultúra fejlesztése és a pénzügyi szemléletváltás az iskolarendszerben tanulók, a fiatal felnőttek, a nyugdíj-előtakarékoskodók, a nyugdíjasok csoportjait, vagyis az egész lakosságot érinti, kiemelt figyelemmel a sérülékeny (vulnerábilis) csoportokra. Az ennek keretében megvalósítandó akciókat országos szinten kell lebonyolítani, a vidéki területeket, kisebb településeket is el kell érni.

Elérni kívánt társadalmi csoportok / célcsoportok

- A köznevelés intézményrendszerén keresztül elérhető gyermekek, diákok, valamint másodlagos célcsoportként az őket „képzők” köre (pedagógusok)
- Pályakezdő, „fészekrakó” fiatalok
- Aktív korúak („felhalmozók”)

---

¹⁴ Financial Education in Europe – Trends and recent developments (2016)

- Potenciális nyugdíjcélú megtakarítók
- Nyugdíjasok
- Sérülékeny csoportok
  - munkanélküliek,
  - eladósodott, illetve a túlzott eladósodottság következtében fizetési nehézséggel küzdő emberek,
  - elmaradott térségben élők,
  - alacsony jövedelműek
  - család nélkül felnövő gyermekek

Tekintettel arra, hogy az egyes célcsoportok rendkívül nagyszámúak és önmagukban is heterogének, a hatékony és célzott programok érdekében megfelelő megalapozottsággal, építkező jelleggel érdemes az egyes programokat elindítani.

A sérülékeny csoportok kiemelt figyelmet igényelnek, itt a cselekvési terv kidolgozásánál a szociális munkások hatékony bevonására is épít a stratégia, hiszen ők azok, akik a gondozásukra bízott személyekkel/családokkal a legszorosabban együtt tudnak működni és ennek során szemléletmódosulást érhetnek el a problémás pénzkezelési gyakorlatok kapcsán.

12 A stratégia keretrendszere

A rendelkezésre álló felmérések és kutatások alapján a hiányosságok pontos ismerete elősegíti a társadalom pénzügyi tudatossága javításának elindítását, koordináltan való szervezését, az előrehaladások mérését és a jelenleg javasolt irányok menetközben való szükségszerű módosítását. A magyar nemzeti stratégia fő jellemzői:

- 7 éves és evolutív stratégia, amely **kétéves operatív tervekben kerül alábontásra** feladat, intézmény, szükséges lépés és infrastruktúra tekintetében,
- a célcsoportjai együttesen a lakosság, a természetes személyek,
- a stratégia irányultsága kifejezetten és szűken a pénzügyi tudatosság, amely nem tekinti részelemének a vállalkozási ismereteket, azt kapcsolódó kompetenciaként kezeli,
- a feltárt hiányosságok ismeretében tűzi ki a célokat, fogalmazza meg az irányokat és határozza meg a szükséges lépéseket,
- a kidolgozását megelőzően, jelenleg is számos önálló kezdeményezés sokféle formátumban és célcsoporttal működik. Ezek összehangolása és egymásra épülése nem valósul meg. A stratégia egyfajta védőernyő alá fogja ezeket az értékes programokat és beépíti az egyes rész céljaiba,
- a stratégia hasznosulásának éves szintű visszamérése, az eredmények adaptációja és önkorrekció.

A kormánystratégia célja, időtartama, evolutív jellege

Alapvető cél a lakosság általános pénzügyi edukációja annak érdekében, hogy már rövidtávon is csökkenjen a mikroszintű pénzügyi kockázatok köre, és ezen keresztül közép- és hosszútávon a makrogazdasági folyamatok is kedvezően alakuljanak.

A stratégia megvalósításának tervezett időtartama – a legjobb nemzetközi gyakorlatok figyelembevételével - 7 év. Több kitűzött cél edukatív jellegű és kifejezetten a pénzügyi szemléletváltoztatást és az attitűdformálást kívánja elérni, ami indokolja a hosszabb időtávot.

- Célszerű az OECD felmérés eredményeit alapul véve meghatározni a célszámokat, pl.: Magyarország rangsorban elfoglalt helyének javulása 7 éves távlatban úgy, hogy hazánk a vizsgált országok listájának első felébe kerüljön.
- A hatékonyság növelés, illetve a visszamérhetőség érdekében célszerű az OECD felmérés módszertana szerinti hazai felmérést két évente elvégezni és más kutatásokat is készíteni a témában, amelynek segítségével azonosítani lehet a lokálisan fejlesztendő területeket és célcsoportokat. Az OECD módszertan szerinti felmérés két évenkénti megismétlése visszamérés céljából – így folyamatosan ellenőrizni lehet a stratégia keretében megvalósuló programok hatékonyságát és finomítani lehet rajtuk a még jobb eredmények érdekében.

A stratégiai célok (mutatók) mellett a kormánystratégia további, kiemelt céljai:

- átfogó keretrendszer kialakítása és működtetése a pénzügyi kultúra fejlesztésére,
- felelősök kijelölése az egyes stratégiai pillérek megvalósítására, koordinálására,
- külön pénzügyi és szakértő humán erőforrás biztosítása a különböző pillérek, programok finanszírozására és működtetésére

A pénzügyi kultúra fejlesztéséhez kapcsolódó célmátrix, valamint prioritások

Stratégiai célok	Célcsoport					Sérülékeny csoportok
	Gyermekek, diákok	Pályakezdő fiatalok	Aktív korúak	Nyugdíjcélu megtakarítók	Nyugdíjasok	
Prioritások	Alapozás	Alapozás, fejlesztés	Hiánypótlás, fejlesztés	Hiánypótlás, fejlesztés	Hiánypótlás, támogatás	Fejlesztés, támogatás
1. A köznevelés rendszerén belüli valós pénzügyi edukáció megteremtése, erősítése, általánossá tétele	X	X				
2. A tudatos pénzügyi magatartás alapjának és a háztartások pénzügyi stressztűrő képességének erősítése		X	X	X	X	X
3. Körültekintő pénzügyi döntéseket előmozdító szemlélet megteremtése és a tudatos pénzügyi fogyasztói magatartást támogató intézmények/infrastruktúrák létrehozása és széles körű megismertetése		X	X	X	X	X
4. Öngondoskodási szemlélet erősítése		X	X	X	X	X
5. Pénzügyi alapszolgáltatásokhoz való hozzáférés, pénzügyi beilleszkedés mértékének növelése (financial inclusion)		X	X	X		X
6. A készpénzkímélő fizetési eszközök használatának ösztönzése, készpénzhasználat súlyának csökkentése		X	X	X	X	X
7. Körültekintő hitelfelvétel támogatása		X	X	X	X	X

13 Tennivalók a célok megvalósításáért: kiemelt stratégiai célok alábontása

13.1 A köznevelés rendszerén belüli valós pénzügyi edukáció megteremtése, erősítése, általánossá tétele

A pénzügyi kultúra alapjait az oktatás segítségével szükséges lefektetni. **Kiemelt fontosságú, hogy már gyermekkorban megkezdődjön a pénzügyi tudatosságra való nevelés.** Egy jól kidolgozott keretrendszer, megfelelő szakmai anyagok és jól képezett oktatók segítségével a 18 év alatti korosztály esetében jelentős, az egyén felnőtt korára kiható eredmények érhetők el. **A megfelelő pénzügyi nevelésben részesült diákok felnőtt fogyasztóként sokkal tudatosabb, körültekintőbb szereplői lesznek a társadalomnak.**

Az új Nat kiváló lehetőséget kínálhat a pénzügyi ismeretek oktatásának megújítására, a pénzügyi tudatosság fejlesztését célzó nemzeti stratégia szakpolitikai támogatására.

Az új Nemzeti alaptantervet 2017 végéig kell elkészíteni, 2018-ban az új Nat alapján készülnek el a tantárgyak kerettantervei, ezután kerülhet sor a további fejlesztésekre (tankönyv, képzési anyagok).

Mivel adaptív nemzeti pénzügyi stratégia megalkotásáról van szó, a javaslatok megvalósítása rugalmasan alkalmazva haladhat a Nat fejlesztésével.

Kiemelt stratégia cél: A köznevelés rendszerén belüli valós és alkalmazott pénzügyi ismeretek átadására épülő képzés lehetőségeinek megteremtése, erősítése és kötelezővé tétele.

A fenti kiemelt cél az alábbi részcélokra bontható tovább:

13.1.1 Megfelelő tananyagok használata, fejlesztése, órakeret biztosítása

1. A már elkészült és hivatalosan engedélyezett gazdasági-pénzügyi tankönyvek¹⁵ használatának széles körű alkalmazása tanórai keretek között (támogatott, illetve ingyenes hozzáférés biztosítása a tankönyvekhez);
2. **Pénzügyi ismeretek kötelező tartalomként való oktatása a 7-10. évfolyamok során a Nat fejlesztéssel összhangban: akár önálló tantárgyként, akár az alakuló műveltségterületi vagy tantárgyi struktúra szerint** az általános iskolában az engedélyezés alatt álló tankönyvnek megfelelően 33 tanóra, középiskolában 66 óra keretében 1 tanévre vagy 2 tanévre elosztva.
3. **Pénzügyi nevelés megjelenítése a 3-6. évfolyamok tantárgyi tartalmaiban;**
4. A matematika tantárgy keretében a „háztartási/pénzügyi” problémákhoz kapcsolódó **pénzügyi matematikai feladatok arányának lényegi növelése;**

---

¹⁵ Küldetések a pénz világában (7-8. osztály), valamint Iránytű a pénzügyekhez (9-10. osztály), KELLO-Pénziránytű,

5. **Gazdálkodás és pénzügyi tudatosság témahéten való** iskolai részvétel ösztönzése, lehetőség szerint, kötelezővé tétele;
6. Tanórán kívüli kapcsolódó programok lehetőségének bővítése (hivatalos tanulmányi versenyek, tematikus tábor stb.)

13.1.2 A pénzügyi ismeretek oktatását támogató pedagógus képzés és pedagógus továbbképzés rendszerének kialakítása

1. **Kötelező pénzügyi-gazdasági képzés bevezetése a pedagógus képzésben;**
2. A már elkészült és hivatalosan akkreditált gazdasági-pénzügyi **30 órás tanár továbbképzésekhez történő széles körű hozzáférés** biztosítása
3. Pedagógus-szakvizsgára felkészítő **szakirányú továbbképzések kialakítása**, (finanszírozás, felsőoktatási intézmények bevonása)

13.1.3 A köznevelési intézmények pénzügyi szemléletformálással összefüggő infrastrukturális modernizációja

1. Az iskolai élethez kapcsolódó készpénzhasználat csökkentése, elektronikus csatornák kialakítása, használatának ösztönzése (tankönyv, ebéd, iskolai büfé, iskolai programokhoz kapcsolódó egyéb befizetések stb.);
2. **Ingyenes és praktikus „osztály-alapszámla” konstrukció feltételeinek kialakítása** (kapcsolódó szabályozás felülvizsgálata, piaci szereplők bevonása)
3. **Egyéb lehetséges eszközök - iskolákban zajló, illetve diákokat célzó önkéntes pénzügyi eredmények kereteinek kidolgozása, az érdemi aktivitás bővítése**
  - A korábban sikeres iskolai takarékbélyeg gyűjtés modernizálása: **„Digitális takarékbélyeg”** modell kidolgozása;
  - „Ifjúsági takarékbetét” mintájára **diákoknak/fiataloknak szóló, állami kamattámogatott megtakarítási konstrukció** kidolgozása, bevezetése.

13.2 A tudatos pénzügyi magatartás alapjainak és a háztartások pénzügyi stressztűrő képességének erősítése

A körültekintő pénzügyi döntések alapját **az olvasási, szövegértési, számolási és kombinatív készségek** adják. A felnőtt lakosság körében a megfelelő kompetenciák erősítése és a hiányosságok orvoslása elengedhetetlen ahhoz, hogy egy adott élethelyzetben a megfelelő pénzügyi megoldás kiválasztása megvalósuljon. Az alapvető pénzügyi döntési helyzetekhez kapcsolódó szempontok megismertetése szükséges a fejlődéshez. Az összehasonlítási képesség és a lehetséges kockázatok előrelátó és körültekintő mérlegelésének képessége megfelelő szakmai programok segítségével felnőtt korban is jól fejleszthetők. A felnőttek megfelelő kompetencia-fejlesztése érdekében célszerű munkahelyi oktató programokat fejleszteni. Az attitűdöt fejlesztő és ezzel a kijelölt cél elérését szolgáló programot elsőként érdemes a közsférában elindítani, amelynek lényege, hogy az állami sférában dolgozók az elsők között mélyítsék el a pénzügyi tudatosságot, és hosszú távon a

pénzügyi kultúra „nagyköveteiként” közvetlen pozitív hatással legyenek környezetükre. A tapasztalatok alapján lehet a finomhangolást elvégezni és egy széles társadalmi réteget lefedő munkahelyi oktató programmá fejleszteni. A programhoz csatlakozó szervezetek, vállalatok díjmentesen juthatnának a képzési anyaghoz.

A családi költségvetés készítése a tudatos pénzügyi magatartás egyik sarokköve. A nemzetközi összehasonlításban gyenge hazai eredmények jelentős mértékű javítása elengedhetetlen ahhoz, hogy a pénzügyi stresszhelyzetek kezelése kedvezőbben alakulhasson a jövőben. Ehhez segítséget nyújt az MNB Háztartási költségvetés kalkulátora, az alkalmazás népszerűsítése fontos építőköve lehet az elérni kívánt cél megvalósulásának. További kézenfekvő lehetőség a megyeszékhelyeken elérhető Pénzügyi Tanácsadó Irodahálózat népszerűsítése, az ingyenes, proaktív tanácsadási lehetőség igénybevétele szűkítésére.

A pénzügyi ismeretek oktatása nem zárulhat le a köznevelési programokban. További erőfeszítéseket kell tenni annak érdekében, hogy a felsőoktatásra, ezen belül nem csak a gazdasági felsőoktatásban tanulóakra is kiterjedjen a pénzügyi ismeretek oktatása. A pénzügyi ismeretek oktatását a szociális ágazatban dolgozó szociális munkásokra is ki kell terjeszteni, annak érdekében, hogy ezek megfelelő iránymutatást tudjanak nyújtani a hátrányos helyzetű honfitársaink számára.

13.3 Körültekintő pénzügyi döntéseket előmozdító szemlélet megteremtése és a tudatos pénzügyi fogyasztói magatartást támogató intézmények/ infrastruktúrák létrehozása és széles körű megismertetése

Az MNB a társadalmi szerepvállalásra nyitott pénzpiaci és más piaci (pl. kereskedelmi) szektorokban tevékenykedő szereplőkkel országos kiterjedésű, nagy elérést biztosító **együttműködések**et alakított ki a pénzügyi kultúra valamint a pénzügyi tudatosság fejlesztése érdekében. A kooperáció keretén belül különböző kommunikációs eszközökkel kívánják a pénzügyi tudatosságot erősítő célokat elérni, amely jó gyakorlat lehet a jövőre vonatkozóan. A „Fogyasztóbarát pénzügyi termék” koncepció kialakításával az MNB egyik fogyasztóvédelmi célkitűzése az „egyszerű”, sztenderdizált, érthető és átlátható feltételrendszerű pénzügyi termékek forgalomba kerülésének erősítése. További cél, hogy a **fogyasztó kapjon iránymutatást a választásához**, és a lehető legegyszerűbben össze tudja hasonlítani a versenyző termékeket. Ennek elérése érdekében folyamatban van egy önálló összehasonlító online alkalmazás fejlesztése. El kell érni, hogy a fogyasztók felmérjék, megismerjék, összehasonlítsák az általuk keresett pénzügyi termékeket és gondos, körültekintő mérlegelést követően felelősen hozzák meg döntésüket, elkerülve az impulzív választásokat.

13.4 Öngondoskodási szemlélet erősítése

Az öngondoskodás igénye és a hosszú távú tervezés a pénzügyi tudatosság magasabb szintjén jelentkezik. Az életkornak megfelelően szükséges a célcsoportok meghatározása, hiszen egészen más fókusszal lehet egy gyermek kialakulóban lévő látásmódját és egy aktív, vagy éppen már inaktív felnőtt szemléletét alakítani. A gyermekek körében a zsebpénzzel való okos gazdálkodás előnyeit érdemes hangsúlyozni, a fiatal felnőttek körében célszerű a megtakarítások diverzifikációjára helyezni a hangsúlyt, ezen belül megkülönböztetve a rövid-, közép és hosszú távú szemlélet sarokpontjait. Ennek a korcsoportnak már valós kihívást jelent a létfenntartás és a megtakarítás közötti egyensúly megteremtése, ezért **az**

átfogó szemlélet erősítése elengedhetetlen. A gazdaságilag aktív korú népesség körében jelentős előrelépés lehet, ha a rendszeres – akár kis összegű megtakarítások fontossága beépül a hétköznapi pénzügyekbe, illetve a hosszabb távú tervezéssel fókuszba kerül a nyugdíj célú megtakarítások jelentősége. Lényeges, hogy minden korosztályt olyan kommunikációs csatornán kell elérni, amelyre fogékony.

A lakosság számos, a piacon megtalálható öngondoskodási forma közül választhat attól függően, hogy milyen célból, illetve milyen távra kíván megtakarítani. A lehetőségek megismertetése és a megtakarítási termékek jellemzőinek közérthető bemutatása megalapozhatja az öngondoskodási igény erősödését. **A célokat és az eszközöket alapvetően az életkori sajátosságok alapján kell meghatározni**, ezért fontos a célcsoportok szegmentálása. Az öngondoskodási szemlélet kialakítását már gyermekkorban, a közoktatás keretein belül el kell kezdeni. A közép- és felsőoktatásban tanulók ismerjék meg a különböző diákhitel konstrukciók által nyújtott lehetőségeket.

A **biztosítási termékek** ismerete és tudatos használata is elengedhetetlen része a pénzügyi tudatosság és azon belül az öngondoskodás erősítésének. Mindenkinek, már az iskolás korúaknak is, tisztában kell lennie azzal, hogy a különböző élethelyzetekben adódó kockázatait, hogy tudja ellensúlyozni egy-egy megfelelő biztosítási termék kiválasztásával. Sajnos lesújtó a magyar lakosság e körben tanúsított pénzügyi szemlélete, ezért ebben a kérdéskörben is megfelelő cselekvési tervekkel kell a stratégiának beavatkozni és szemléletváltást elérni.

A fiatal felnőttek körében célszerű a megtakarítások diverzifikációjára helyezni a hangsúlyt, ezen belül megkülönböztetve a képzési célú-, lakáscélú-, általános tartalék- és időskori öngondoskodási célú szemléletet. Itt a **lakástakarékpénztári konstrukció** előnyeinek kiaknázása már egy tudatos pénzügyi szemléletet tükröz. A **tőzsdei befektetési** lehetőségek népszerűsítésének elsődleges célcsoportja is a fiatalok lakossága, hiszen egy diverzifikált megtakarítási portfólió része lehet egy értékpapírcsomag.

A gazdaságilag aktív korú népesség körében jelentős előrelépés lehet, ha a rendszeres – akár kis összegű megtakarítások fontossága beépül a hétköznapi pénzügyekbe. Tekintettel a várható élettartam növekedésére, érdemes nagyobb hangsúlyt fektetni a nyugdíj- és egészség célú megtakarítások meghatározó szerepére, illetve az állami támogatással bíró megtakarítási konstrukciók széleskörű megismertetésére.

Ehhez az is elengedhetetlen, hogy **a piaci szereplők is partnerként álljanak hozzá a nemzeti stratégiához**, hiszen nélkülük nem jöhetnek létre olyan egyszerű, közérthető és az öngondoskodást támogató termékek, amelyek akár a kisösszegű megtakarítási hajlandóságot támogatják. Az egyszerű és átlátható „alap termékek” fejlesztésének – akár szabályozói - ösztönzésével, illetve a felszámítható díjak és költségek korlátozásával elősegíthető az öngondoskodási szemlélet és hajlandóság pozitív változása.

A közmédiák szerepvállalása a stratégia megvalósításában rendkívül fontos. A meglévő TCR anyagok **ingyenes sugárzásának biztosításával** jelentős mértékben hozzájárulhatnak a célok eléréséhez. A vidéki lakosság edukációja szempontjából a helyi lapok és helyi média szerepe bír kiemelt jelentőséggel a tájékoztatásban.

13.5 A pénzügyi alapszolgáltatásokhoz való hozzáférés és a pénzügyi beilleszkedés mértékének növelése – Financial inclusion

A pénzügyi szolgáltatások és termékek széles körű használata elősegíti a különböző társadalmi rétegeknek – különösen a hátrányos helyzetűeknek – a pénzügyi szolgáltatásokhoz történő lehető legszélesebb körű hozzáférését. Többek között a készpénzforgalom csökkentése érdekében a fogyasztók meggyőzése mellett elengedhetetlen az olyan gazdasági szereplők körének szélesítése, akik a pénzforgalmi szolgáltatások esetében elfogadóhelyként működhetnek (bankkártyás fizetés). A pénzügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférést és a beilleszkedés mértékét növeli a pénzügyi termékek szélesebb körű online (elektronikus) elérhetősége, összehasonlíthatósága és igénybevehetősége. A célok elérése alapvetően szabályozói feladat és hatáskör. Olyan keretrendszert, szabályokat és előírásokat kell alkotni, amelyek biztosítják az alapvető pénzügyi szolgáltatások széles körű elérhetőségét és tényleges igénybevitelét.

A szabályozó hatóságok együttműködésével 2016-ban az alapszámla és az egyszerűsített „bankváltás” lehetősége is megvalósult a 2014/92/EU irányelv alapján.

A fizetési számlához kapcsolódó díjak összehasonlíthatóságáról, a fizetésiszámla-váltásról és az alapszintű fizetési számla nyitásáról, illetve használatáról” szülő irányelv célja, hogy a lakosság minél szélesebb köre hozzáférjen az alapvető pénzforgalmi szolgáltatásokhoz, elsősorban a lakossági számlatermékekhez. Az említett uniós szabályozás abszolút transzparens díjazás kialakítását rögzíti, azaz a díjak rendszere és összehasonlíthatósága is alapkötelezettséggé válik a lakossági bankszámlák esetében. Ugyanakkor a gyors, egyszerű és fogyasztóbarát bankváltás biztosítása is kötelező előírássá vált.

A pénzügyi beilleszkedés tekintetében az MNB meglátása szerint nincsenek alapvető, generális problémák, mind a fizetési számlákra és kártyákra vonatkozó makro adatok, mind a magyar lakosság számla- és bankkártya-ellátottsága elfogadható mértékű. Az MNB felmérései alapján ugyanakkor egyrészt azonosíthatóak olyan csoportok, amelyeknél a bankkapcsolattal rendelkezők aránya alacsonyabb és ez esetükben indokolhatja célzott intézkedések alkalmazását. A fizetési számla irányelv¹⁶ alapján Magyarországon is bevezetésre került az alapszámla, amelynek díja a mindenkori minimálbérhez van kötve. Ettől azonban várhatóan nem lesz számottevő változás a bankkapcsolattal rendelkezők arányában, ennél a díjazásnál és a kapcsolódó számlakondícióknál esetenként kedvezőbbet is lehet találni a pénzforgalmi szolgáltatók termékpalletáján. Az MNB felmérései alapján azonban **egyes jól körülhatárolható csoportoknál, mint a nyugdíjasok vagy munkanélküliek, kedvező hatása lehet a jelenleg kidolgozás alatt álló szociális alapszámlának**, amely ténylegesen növelheti ezen lakossági csoportok esetében a számlalefedettséget. Továbbá ezt a kört javasoljuk kibővíteni a diákokkal is, mivel a kedvező díjazás melletti számlakonstrukció bevezetése a diákok körében edukatív céllal már rövid távon is növelheti a fizetési számlát ténylegesen használó egyének körét. **Az előnyös hatást tovább erősíthetné az, ha az alapszámlára érkeznének a lehető legnagyobb arányban az állami kifizetések** (pl. nyugdíjak, rendszeres segélyjellegű támogatások, ösztöndíjak), mivel így a készpénzhasználat helyett nagymértékben növekedhetne az elektronikus fizetési módok forgalma.

Az MNB fogyasztóvédelmi célkitűzése „egyszerű”, sztenderdizált, érthető és átlátható feltételrendszerű pénzügyi termékek forgalomba kerülésének erősítése. További célja az MNB-

¹⁶ Az Európai Parlament és a Tanács 2014/92/EU irányelve a fizetési számlához kapcsolódó díjak összehasonlíthatóságáról, a fizetésiszámla-váltásról és az alapszintű fizetési számla nyitásáról, illetve használatáról <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014L0092&from=EN>

nek, hogy a fogyasztó kapjon iránymutatást a választásához, és a lehető legegyszerűbben össze tudja hasonlítani a versenyző termékeket.

Az MNB, mint a pénzügyi tudatosság, fogyasztóvédelem és stabilitás hatósági és támogató intézménye számos, már meglévő eszközzel rendelkezik

A pénzügyi termékek szélesebb körű és tudatosabb használatához fontos az egyes terméktípusok és a kínálati oldalon megjelenő szolgáltatások összehasonlíthatóságának megteremtése. Az MNB folyamatosan bővülő és megújuló termékválasztó és összehasonlító alkalmazásainak népszerűsítése hozzájárulhat a termékek és hozzáférési-, elérhetőségi lehetőségek jobb megismertetéséhez.

A felzárkózást segítheti az MNB Pénzügyi Navigátor Füzetek széleskörű terjesztése is. A sorozat több, mint harminc részes és folyamatosan bővül. A szolgáltatások és termékek széles körét lefedő közérthető, egyszerű üzeneteket megfogalmazó, a hétköznapi olvasó számára is könnyen érthető információk jelentősen segíthetik a felzárkózást.

Az MNB Youtube-csatornáján jelenleg 20 kisfilm és négy oktatófilm érhető el, a filmek köre folyamatosan bővül. A felzárkózás mértékét növelheti, ha a filmeket a lakosság szélesebb köre megismeri. A rövidfilmek egyszerű, közérthető üzenetei támogatják a bevonódás igényét.

Fontos igény az MNB által fejlesztett és üzemeltetett online alkalmazások népszerűsítése, az oktatófilmek, honlaptartalmak és nyomtatott tájékoztatók promóciója és a lehető legszélesebb körű terjesztése. Lehetséges elérési csatornák: országos lefedettséget biztosító, széles eléréssel rendelkező médiumok (TV, rádió, óriásplakát), online aktivitások, kampányok, sajtó és PR megjelenések, közösségi média felületek.

13.6 A készpénzkímélő fizetési eszközök használatának ösztönzése, készpénzhasználat súlyának csökkentése

Az MNB rendszeresen vizsgálja a hazai pénzforgalom fejlettségével kapcsolatos mutatószámok alakulását, amely szerint 2012-ben az Európai Unió átlaghoz képest jelentős lemaradás mutatkozott mindhárom mutató alakulása terén (kapcsolódó táblázat, lsd. 5. melléklet). Az elmúlt évek fejlesztései hatására sikerült előre haladást elérni több területen is.

Az átutalások esetében a magyar értékek kezdik közelíteni az uniós referenciaszintet. A vásárlások elektronikus fizetése mutató szintén dinamikusan emelkedett, köszönhetően főként a fizetési kártyás vásárlási forgalom 20 százalékos meghaladó növekedési ütemének. Azonban a magyar mutató még így is alig haladja meg az Unió átlagérték felét.

Abszolút értékben a legnagyobb lemaradás a nemzetközi szinthez képest az elektronikus számlafizetések terén tapasztalható, ami megközelítően az uniós érték felét éri el Magyarországon. Ez elsősorban a speciálisan magyar fizetési módnak tekinthető, rendkívül elterjedt postai sárga és fehér csekkes fizetési módra vezethető vissza. Ugyanakkor a Posta közelmúltbeli fejlesztéseinek is köszönhetően a számlák elektronikus befizetési forgalma az összes számlafizetés negyedéről 2015-re a harmadára emelkedett. A mutató alacsony értékének másik fő oka a csoportos beszédések kevésbé elterjedt alkalmazása, amely részben a tranzakcióban résztvevő felek közötti bizalom hiányára vezethető vissza

A fejlettebb pénzforgalom elérésére, azaz annak érdekében, hogy a vizsgált területeken még jobban felzárkózzunk az európai átlaghoz, a következő konkrét intézkedéseket lehet előirányozni:

13.6.1 Elektronikus fizetések elfogadásának ösztönzése

A fokozatosságot szem előtt tartva érdemes előírni az elektronikus fizetés – jellemzően a kártyahasználat, vagy más megoldások (2019-től pl. az azonnali fizetés) - lehetőségének széleskörű biztosítását a nagyobb forgalmat bonyolító, vagy jellemzően nagyobb értékű termékek és szolgáltatások értékesítését végző kereskedelmi és szolgáltató egységekben. A kereskedők/szolgáltatók készpénzes bevételei ugyanis további készpénzhasználatot generálnak, ami a gazdaság más területein is támogathatja a rejtett gazdaságot. Az elektronikus fizetés lehetőségének fokozatos előírásával biztosítható, hogy a kereskedelmi egységek nagy többségében a készpénz mellett más módon is lehetővé váljon a fizetés.

A kártyaelfogadás, más elektronikus fizetési mód előírására fokozatosan, többlépcsős program keretében kerülhetne sor. Ennek során fel kell állítani azt a szempontrendszert, ami alapján egyértelműen meghatározható, hogy pontosan mely egységekre vonatkozik a bankkártya-elfogadás, más elektronikus fizetési mód előírása: a kereskedelmi/szolgáltató egység tevékenysége (TEÁOR kód alapján).

13.6.2 POS terminálok telepítésének támogatása

2016 decemberében az NGM indított országos szintű POS-telepítési programot, amelynek eredményeképpen 30 ezer új terminál kerülhet kihelyezésre a kereskedőkhöz 2017-ben azzal, hogy a kereskedők mentesülnek a telepítési költség alól és a felszámítható jutalék nem lehet több mint 1 %. A program sikerességét érdemes visszamérni, valamint a levonható tanulságokat ki kell értékelni azért, hogy a program folytatásáról döntést lehessen hozni. Célként kitűzhető, hogy 2020 végére minden hazai kereskedelmi, szolgáltató és vendéglátó ipari egység rendelkezzen elektronikus fizetést lehetővé tevő terminállal.

13.6.3 Készpénzhasználat csökkentése a magánszektorban

A vállalkozások közötti készpénzhasználat csökkentésére vonatkozó szabályozás fokozatos szigorításával és kiterjesztésével a szürkegazdaság visszaszorítása irányába jelentős lépés tehető. A jelenlegi szabályozás gyakorlati tapasztalatainak értékelését követően a vállalatok közötti készpénzes fizetésekre vonatkozó havi másfél millió forintos felső határt két lépcsőben akár 500 ezer forintra lehet csökkenteni. Az elektronikus átutalási rendszer utóbbi években történt fejlesztései biztosítják, hogy a szabályozás ne okozzon jelentős problémát a vállalkozások fizetési forgalmában. Az intézkedést az ellenőrzés hatékonyságának növelésével együtt célszerű bevezetni. A szabályozást akár a természetes személyek és vállalkozások közötti készpénzforgalomra is ki lehetne terjeszteni – lsd. több EU tagállam példáját - olyan módon, hogy csak a nagyobb értékű áruk és szolgáltatások megvásárlására terjedjen ki, a lakossági fogyasztás túlnyomó részét azonban ne érintse.

13.6.4 Munkabérek és egyéb pénzbeli juttatások számlára utalásának széles körben történő elterjesztése

A számlára utalt jövedelmek aránya jelentősen növelhető lenne, ha az állami (tulajdonú) intézményeknek és bizonyos mérethatárt elérő gazdálkodó szervezeteknek széles körben lehetne az alkalmazottaik munkabérét és minden pénzbeli juttatását (pl. napidíj, költség térítés, stb.) fizetési számlára utalni. Az alapszámla valamint a jövőben létrehozandó szociális fizetési számla konstrukció bevezetésével a munkavállalók döntő többségének már rövidtávon sem okozhat hátrányt ez az intézkedés.

13.6.5 Állami kifizetések elektronizálásának ösztönzése

Az állami támogatások és segélyek jelentős része még ma is készpénzben kerül kifizetésre. Számos nemzetközi példához hasonlóan célszerű bevezetni azt a gyakorlatot, hogy az állami támogatások minél nagyobb arányban fizetési számlára. Az előző pontban említettekhez hasonlóan ezt a bevezetni tervezett új szociális alapszámla konstrukció elvileg mindenki számára lehetővé tenné. Az állami kifizetések fokozatos elektronikus útra terelése jelentős megtakarítást is eredményezhet, mivel az átutalás a postai kifizetésnél jelentősen olcsóbb.

13.6.6 Állami intézmények felé irányuló befizetések elektronizálása

Az állami intézményekhez történő befizetések (pl. okmánybélyeg) esetén minden esetben meg kell teremteni az elektronikus fizetés lehetőségét (pl. bankkártyás fizetés, átutalás, csoportos beszedés, stb.). A NAV esetében ez a változtatás már megtörtént, de a helyi adók tekintetében ez a lehetőség még nem általános gyakorlat. Ennek köszönhetően mind a háztartásoknak, mind a gazdaság további szereplőinek lehetőségük lenne a készpénz mellett más, hatékonyabb fizetési móddal kiegyenlíteni az állammal szemben fennálló kötelezettségeiket. Ezt segítheti továbbá, ha az állam felé irányuló fizetéseknél nem a készpénzes fizetési megoldások, hanem az elérhető elektronikus fizetési módok kerülnek alapértelmezett módon felajánlásra.

13.6.7 Körültekintő hitelfelvétel támogatása

A jelenlegi rendkívül alacsony kamatkörnyezet, a gazdasági mutatók javulása és a reálberek növekedése támogatja a hitelfelvételt. A következő években várhatóan ismét növekedésnek indul a hitelfelvételi hajlandóság, azonban fontos, hogy az eladósodás egyéni szintre lebontott mértéke ne haladja meg az egyén és a gazdaság számára kritikus mértéket. A jövedeleमारányos törlesztő részlet¹⁷ korlátozásával már jelenleg is kedvezőbb helyzet alakult ki, azonban ez az eszköz önmagában nem elegendő a túlzott eladósodás korlátozására. Fontos, hogy a hitelt felvevő természetes személyek és háztartások gondosan mérlegeljék a hitelfelvétel tényleges szükségességét, racionálisan értékeljék a jövőbeli hosszabb távú fizetési kötelezettség és az elérhető haszon egymáshoz való viszonyát, és a lehetséges jövőbeli kockázatok és hiteltörlesztő képességüket. Alapvető cél, hogy a lakosság szemlélete változzon, **ne a gyors-, hanem a körültekintően megalapozott megoldásokat keressék**. Ehhez segítséget jelenthet az egyszerűsített, könnyen átlátható és összehasonlítható hiteltermékek kialakításának szabályozói támogatása is.

A lakosság céljainak gyorsabb elérése érdekében változó intenzitással vesz fel hitelt. Kiemelt jelentősége van annak, hogy tudatosan járjanak el, a döntés előtt kellő időt fordítsanak a lehetséges jövőbeli kockázatok feltérképezésére és mérlegelésére. Fontos, hogy az érintettek a

---

¹⁷ 32/2014. (IX.10.) MNB rendelet a jövedeleमारányos törlesztő részlet és a hitelfedezeti arányok szabályozásáról

hitelfelvételkor reálisan ítélik meg jövőbeli hiteltörlesztési képességüket, és csak akkora összegű hitelt vegyenek fel, amelynek törlesztését még váratlan események bekövetkezése esetén is biztonsággal tudják teljesíteni. Fontos az alapvető lépések készség szintű elsajátítása, hitelfelvétel előtt meg kell vizsgálni a hitel kondícióit, feltételeit - kamat, egyéb díj és költség-, a futamidő kiválasztása során mérlegelni kell a hosszabb, illetve rövidebb lejárat előnyeit és hátrányait, össze kell hasonlítani a különböző szolgáltatók ajánlatait. Kulcskérdés, hogy a **lakosság értse meg a hitelfelvétellel járó kockázatokat és legyen tisztában a saját felelősségével is.**

Az előzőekben részletezett stratégiai célrendszerhez kapcsolódó indikátorokat is meghatároz a stratégia. Az indikátorok segítenek visszamérni a stratégia végrehajtásának hatékonyságát, eredményességét. **A stratégiai részcélok indikátorai:**

	Kapcsolódó indikátorok
1.	A köznevelés rendszerén belüli valós pénzügyi edukáció megteremtése, erősítése, általánossá tétele
	<i>Indikátor1/1: Köznevelésen belüli képzés elérhetősége (változás iránya, bázis és lánc viszonyszámok, arány)</i>
	<i>Indikátor1/2: A tanulók pénzügyi kompetenciájának változása a köznevelésen belüli képzésben résztvevőknél (változás iránya, bázis és lánc viszonyszámok)</i>
2.	A tudatos pénzügyi magatartás alapjainak és a háztartások stressztűrő képességének erősítése
	<i>Indikátor2/1: Alapvető pénzügyi fogalmak ismerete, (változás iránya, bázis és lánc viszonyszámok, arány)</i>
	<i>Indikátor2/2: A tudatos pénzügyi magatartás alapjainak változása</i>
	<i>Indikátor2/3: A háztartások pénzügyi stressztűrő képességének változása (változás iránya, bázis és lánc viszonyszámok, arány)</i>
3.	A körültekintő pénzügyi döntéseket előmozdító szemlélet megteremtése és a tudatos pénzügyi fogyasztói magatartást támogató intézmények/infrastruktúrák létrehozása és széles körű megismertetése
	<i>Indikátor3/1: A körültekintő pénzügyi döntéshozatal változása</i>
4.	Öngondoskodási szemlélet erősítése
	<i>Indikátor4/1: Öngondoskodási hajlandóság alakulása (változás iránya, bázis és lánc viszonyszámok, arány)</i>
	<i>Indikátor4/2: Öngondoskodási index változása (változás iránya, bázis és lánc viszonyszámok)</i>
5.	Pénzügyi alapszolgáltatásokhoz való hozzáférés, pénzügyi beilleszkedés mértékének növelése (financial inclusion)
	<i>Indikátor5/1: Pénzügyi alapszolgáltatások ismerete, igénybevételének változása (változás iránya, bázis és lánc viszonyszámok, arány)</i>
6.	A készpénzkímélő fizetési eszközök használatának ösztönzése, készpénzhasználat súlyának csökkentése
	<i>Indikátor6/1: Pénzügyi alapszolgáltatásokhoz való infrastrukturális hozzáférés (változás iránya, bázis és lánc viszonyszámok, arány)</i>
	<i>Indikátor6/2: Készpénzkímélő fizetési eszközök igénybevételének alakulása (változás iránya, bázis és lánc viszonyszámok, arány)</i>
7.	Körültekintő hitelfelvétel támogatása
	<i>Indikátor7/1: Hitelfelvétel előtti körültekintő tájékoztatás alakulása (változás iránya, bázis és lánc viszonyszámok, arány)</i>
	<i>Indikátor7/2: Fizetési késedelmes háztartási hitelek alakulása (változás iránya, bázis és lánc viszonyszámok, arány)</i>

14 A pénzügyi kultúra fejlesztésére vonatkozó kiemelt stratégia célok és megvalósításuk ütemezése, valamint a végrehajtásban közreműködő szervezetek feladatai

A szakirodalom és a rendelkezésre álló nemzetközi tapasztalatok alapján a pénzügyi kultúra fejlesztésére irányuló erőfeszítések nyomán kimutatható, mérhető változások csak hosszabb távon jelentkeznek.

Elvárt eredmény, hogy a program (és ezen belül az egyes kiemelt célcsoport programok) végére az adott célcsoport szignifikánsan nagyobb hányada legyen tisztában az alapvető, élethelyzetében releváns legfontosabb pénzügyi fogalmakkal és összefüggésekkel, tudja értelmezni a gazdasági-pénzügyi információkat, ezek hatását, és képes legyen mindennapi pénzügyei terén tudatos, felelős döntéseket hozni.

A programok eredményességét szükséges rendszeresen visszamérni. A kiinduló állapotra (jelenlegi helyzetre) vonatkozó értékelés után rendszeres időközönként, az idevágó nemzetközi tapasztalatok felhasználásával,¹⁸ más, az adott programban közreműködő szervezetekkel együtt célszerű felméréseket, kutatásokat végezni.

Kiemelt stratégiai cél	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
1. A köznevelés rendszerén belüli valós pénzügyi edukáció megteremtése, erősítése, általánossá tétele	→						
2. A tudatos pénzügyi magatartás alapjainak és a háztartások pénzügyi stressztűrő képességének erősítése	→						
3. Körültekintő pénzügyi döntéseket előmozdító szemlélet megteremtése és a tudatos pénzügyi fogyasztói magatartást támogató intézmények/infrastruktúrák létrehozása és széles körű megismertetése	→						
4. Öngondoskodási szemlélet erősítése	→						
5. Pénzügyi alapszolgáltatásokhoz való hozzáférés, pénzügyi beilleszkedés mértékének növelése (financial inclusion)	→						
6. A készpénzkímélő fizetési eszközök használatának ösztönzése, készpénzhasználat súlyának csökkentése	→						
7. Körültekintő hitelfelvétel támogatása	→						

¹⁸ A tapasztalatok eltérőek: a FED 2 évente, a BoE 4 évente végez felmérést

A programok megvalósítását szolgáló cselekvési tervek végrehajtásának feladata számos állami és nem állami szervezet összehangolt erőfeszítéseit igényli. A közreműködő szervezetek a stratégia végrehajtásának cselekvési tervéhez igazítva dolgozzák ki saját terveiket, szakmai programjaikat.

A főbb cselekvési területek és a végrehajtásért felelős szervezeteket a következő 2 táblázat mutatja be:

Alkalmazott eszközök (cselekvési területek)	Közreműködők								
	NGM	EMMI	MNB	ÁSZ	Pénz iránytű	Econ ventio	egyéb civil	Fáy András Alapítvány	más szolg.
Tantervi oktatás, nevelés (3-6, 7-8, 9-10)									
Kötelező									
Választható		X			X				
Tematikus oktatási, nevelési programok fiataloknak									
iskolai, tantermi	X	X			X	X	X	X	
tanórán kívüli, pl. szünidei tábor					X	X	X	X	
Tanárképzés, felkészítés									
akkreditált továbbképzés									
eseti felkészítés tematikus programokra									
Tankönyv és tanári kézikönyv fejlesztés, támogatás									
Tankönyv középiskolásoknak (9-10 osztály)					X				
Tanári kézikönyv középiskolásoknak					X				
Tankönyv általános iskolásoknak(7-8. osztály)					X				
Tanári kézikönyv általános iskolásoknak					X				
Iskolahálózat szervezés					X	X		X	
Felnőtt képzés									
Tantermi	X			X			X		
E-learning									
oktatófilm			X						
Általános tájékoztatás									
böngészhető, letölthető tájékoztatók			X						
nyomtatott füzetek (pl. Pénzügyi Navigátor)			X						
társadalmi célú reklámfilm, animáció			X						

Alkalmazott eszközök (cselekvési területek)	Közreműködők								
	NGM	EMMI	MNB	ÁSZ	Pénz iránytű	Econ ventio	egyéb civil	Fáy András Alapítvány	más szolg.
médiaszolgáltatók programjaiba beágyazott üzenetek megrendelése									
Termékösszehasonlító portál									
független			X						
nem független									X
Pénzügyi tanácsadás									
fizikai irodahálózat			X						
telefonos			X						
webes, mobil appos önkiszolgáló, innovatív			X						
Kutatás									
rendszeres (OECD, ez a stratégia, stb.)	X				X	X		X	
célzott empirikus kutatás				X					
tudományos kutatás, benchmarking adat- és info gyűjtés stratégia				X					
végrehajtásáról									
átfogó beszámoló készítése									
Érintettek közötti egyeztetés, tapasztalatcsere									
Webes munkafelület	X	X	X	X	X				
Egyeztetések a stratégia végrehajtásáról									
rendszeres szakmai konzultációs fórum									
szakmai konferenciák szervezése				X	X				
ötletpályázatok			X						
Alapvető pénzügyi szolgáltatások kínálatbővítése									
Iskolai fejlesztések (példamutatás céljával)									
POS									
készpénzhasználat korlátozása szabályozással									

15 A stratégia költségvetése

A stratégia, valamint az abban kitűzött célok eléréséhez szükséges pénzügyi feltételek részletes megtervezése a stratégia implementációjának részeként valósul meg, a stratégia Kormány általi elfogadását követően.

A pénzügyi tervezés során elsőként meg kell vizsgálni, hogy az egyes fejlesztési célok teljesüléséhez milyen uniós programok járulhatnak hozzá. Az implementáció során, a releváns fejlesztési programok beazonosítását követően annak elemzése szükséges, hogy az egyes programok milyen mértékben szolgálják a pénzügyi tudatosság fejlesztési stratégia által kijelölt célok megvalósulását. Ennek a feladatnak a végrehajtása során egyfelől a már futó programok (kitűzött célok, eszközök, tevékenységek, indikátorok) részletes vizsgálatára van szükség. Másfelől az előkészület alatt álló programok tervezési folyamatában azonosítani a leginkább releváns programelemeket. Ezt követően a konkrét akciók kidolgozása keretében kell megalapozott becslést adni arra vonatkozólag, hogy a célok teljes körű megvalósítása milyen mértékű és ütemezésű pótlólagos forrásigényt jelent. Ez azt jelenti, hogy a stratégia a működő programokban jelenleg rendelkezésre álló forrásokat adottnak tekinti, azok fennmaradásával számol.

A forrásigény megtervezése ki fog terjedni a cselekvési tervek megtervezéséhez, előkészítéséhez, megvalósításához, valamint a stratégia eredményeinek és hatásának fenntartásához kapcsolódó szükségletekre egyaránt.

Az első két éves költségvetés összeállításánál figyelembe kell venni:

- a stratégiát népszerűsítő médiakampány költségeit;
- a kifejlesztett stratégiai honlap fenntartásának költségeit;
- a rendszeresen megrendezendő konferenciák, tréningek költségeit;
- a Nat-hoz kapcsolódó pénzügyi ismeretek tananyaga fejlesztésének forrásigényét;
- a szakmai anyagok (tájékoztató szórólapok, plakátok, egyéb kiadványok) kidolgozásának, terjesztésének költségeit;
- a stratégia végrehajtását biztosító szakapparátus személyi költségigényét; és
- a ma is célirányosan rendelkezésre álló ilyen forrásokat.

16 A stratégiai megvalósításának szervezeti keretei

A stratégia végrehajtásához nélkülözhetetlen a megfelelő szervezeti keretrendszer kialakítása. A nemzetközi gyakorlatok alapján ez többféle módon valósulhat meg, de ezek a variációk abban megegyeznek, hogy jól elkülönült intézményrendszert hoztak létre a nemzeti stratégiák végrehajtásának elősegítésére. Van olyan ország, ahol külön intézmény (Hong-Kong, Kanada, Nagy-Britannia) felel ezért a pénzügypolitikai kérdésért, valahol ombudsman (Ausztrália), de számos országban egy többtagú testület (USA, Brazília, Mexikó, Új-Zéland, Dél-Afrika) fogja össze a tennivalókat.

A stratégia kezdeti stádiumában egy, legalább havi rendszerességgel ülésező operatív testületet szükséges létrehozni. **A stratégia eredményes végrehajtásában kulcsszerepe lesz ennek az**

operatív testületnek (elnöke: az NGM Pénzügyekért felelős államtitkára), a Nemzeti Pénzügyi Tudatosság Munkacsoport (a továbbiakban: NPTMCS). Az NPTMCS-ba tagokat delegálna az NGM, az EMMI, a MNB, a MNB Pénziránytű Alapítvány, az ÁSZ, a KSH és a Magyar Államkincstár. Az NPTMCS nem bürokratikus szervként működne, hanem a nemzeti stratégia céljainak megvalósulását követné nyomon és operatív módon lépne, ha lemaradást érzékelne. Miután a nemzeti stratégia végrehajtásának fő felelőse az NGM, fontos egy olyan munkacsoport működtetése, amelyben a stratégia végrehajtását végző intézmények lépései, akciói összehangolhatóak, a stratégiai célok iránya biztosítható, egyben a haladás vagy elmaradás kérdései megvitathatóak.

Az NPTMCS feladatai:

- a stratégia végrehajtásának biztosítása, feladatok és határidők meghatározása,
- a végrehajtás nyomon követése,
- a stratégia végrehajtásában résztvevő intézmények tevékenységének célirányos összehangolása,
- a stratégia és a cselekvési tervek eredményességének visszamérése,
- javaslattétel a nemzetgazdasági miniszternek a stratégia kiegészítésére, pontosítására, új elemekkel való bővítésére,
- évente írásos jelentés a Kormánynak a végrehajtásról, az elért eredményekről (közzé kell tenni a stratégia honlapján),
- stratégia honlapjának üzemeltetése és kommunikáció megszervezése
- ügyrend elfogadása.

A piaci szereplők jelentős részét képviselő érdekképviseleti szervezetektől is lehet majd szakértőket meghívni a munkacsoport üléseire.

Meghatározott témák esetében a civil szervezetek közreműködésére is számít a munkacsoport.

1. számú melléklet

Cél	Kapcsolódó indikátor
1.	A köznevelés rendszerén belüli valós pénzügyi edukáció megteremtése, erősítése, általánossá tétele
	<i>Indikátor1/1: A köznevelés rendszerén belül a pénzügyi képzés elérhetősége (változás iránya, bázis és lánc viszonyszámok, arány)</i>
	A pénzügyi nevelésben tanórai keretek között résztvevő diákok aránya az adott évfolyamok összesített tanulói létszámához képest.
	A pénzügyi nevelésben tanórai keretek között résztvevő iskolák aránya az összes iskolához képest.
	A gazdálkodási és pénzügyi tudatosság témahéten résztvevő diákok aránya az összes azonos évfolyamokon tanuló diák létszámához képest.
	A gazdálkodási és pénzügyi tudatosság témahéten résztvevő iskolák aránya az összes iskolához képest.
	A köznevelésben részt vevő, valamint a pénzügyi képzésen/továbbképzésen részt vett pedagógusok aránya az összes köznevelésben alkalmazott pedagógus létszámához képest.
	<i>Indikátor1/2: A tanulók pénzügyi kompetenciájának változása a köznevelés rendszerén belüli képzésben résztvevőknél (változás iránya, bázis és lánc viszonyszámok)</i>
	A pénzügyi nevelésben tanórai keretek között résztvevő diákok financial literacy kompetencia-mérésen elért eredménye
2.	A tudatos pénzügyi magatartás alapjainak és a háztartások stressztűrő képességének erősítése
	<i>Indikátor2/1: Alapvető pénzügyi fogalmak ismerete (változás iránya, bázis és lánc viszonyszámok, arány)</i>
	Azon személyek aránya, akik ismerik a fogalmat és képesek annak gyakorlati alkalmazására: "Pénzösszeg egyenlő arányú elosztása".
	Azon személyek aránya, akik ismerik a fogalmat és képesek annak gyakorlati alkalmazására: "Infláció, pénz vásárlóértéke".
	Azon személyek aránya, akik ismerik a fogalmat és képesek annak gyakorlati alkalmazására: "Pénz időértéke, kamat".
	Azon személyek aránya, akik ismerik a fogalmat és képesek annak gyakorlati alkalmazására: "Egyszerű kamatszámítás".

	Azon személyek aránya, akik ismerik a fogalmat és képesek annak gyakorlati alkalmazására: "Kamatos kamatszámítás".
	Azon személyek aránya, akik ismerik a fogalmat és képesek annak gyakorlati alkalmazására: "Kockázat, hozam összefüggése".
	Azon személyek aránya, akik ismerik a fogalmat és képesek annak gyakorlati alkalmazására: "Diverzifikáció".
	Azon személyek aránya, akik ismerik a fogalmat és képesek annak gyakorlati alkalmazására: "THM".
	Általános pénzügyi tudás szintje (önértékelés: átlag feletti, átlagos, átlag alatti).
	Indikátor2/2: A tudatos pénzügyi magatartás alapjainak változása (változás iránya, bázis és lánc viszonyszámok, arány)
	Háztartási költségvetést készítő háztartások aránya az összes háztartáshoz képest.
	Azon háztartások aránya, amelyeknek van hosszabb távú pénzügyi célja.
	Azon háztartások aránya, amelyek a célok elérése érdekében aktív lépéseket tettek.
	Indikátor2/3: A háztartások pénzügyi stressztűrő képességének változása (változás iránya, bázis és lánc viszonyszámok, arány)
	Azon háztartások aránya, amelyeknek az elmúlt 12 hónapban nem volt megtakarítása.
	Azon háztartások aránya, amelyek képesek lennének egyhavi jövedelmüknek megfelelő kiadás önerőből történő finanszírozására.
	Azon háztartások aránya, akik meglévő tartalékaik terhére a háztartás fő jövedelemforrásának kiesése esetén képesek lennének több, mint 3 hónapig fedezni a megélhetési költségeiket.
3.	Körültekintő pénzügyi döntéseket előmozdító szemlélet megteremtése és a tudatos pénzügyi fogyasztói magatartást támogató intézmények/infrastruktúrák létrehozása és széles körű megismertetése
	Indikátor3/1: A pénzügyi döntéshozatalt támogató infrastruktúrák ismerete, használata (változás iránya, bázis és lánc viszonyszámok, arány)
	Azon személyek aránya, akik a pénzügyi termékek kiválasztása során több szolgáltató több termékét is összehasonlítják és így mérlegelik a lehetőségeket.
	Azon személyek aránya, akik meg tudnak nevezni legalább egy - pénzügyi termékek összehasonlítására szolgáló weboldalt, webes alkalmazást.
	Azon személyek aránya, akik tudják, hogy melyik intézmény felelős a pénzügyi fogyasztóvédelemért.
4.	Öngondoskodási szemlélet erősítése
	Indikátor4/1: Öngondoskodási hajlandóság alakulása (változás iránya, bázis és lánc viszonyszámok, arány)

	Azon háztartások aránya, amelyek havi rendszerességgel megtakarítanak.
	Azon személyek aránya, akiknek van az államin kívül egyéb nyugdíjmegtakarítása.
	Azon személyek aránya, akik rendelkeznek életbiztosítással.
	Azon háztartások aránya, amelyek rendelkeznek otthonbiztosítással.
	Azon háztartások aránya, amelyek rendelkeznek lakástakarékpénztári szerződéssel.
	Azon személyek aránya, akik rendelkeznek egészségpénztári szerződéssel.
	Indikátor4/2: Öngondoskodási index változása (változás iránya, bázis és lánc viszonyszámok)
	OTP Öngondoskodási index változása
5.	Pénzügyi alapszolgáltatásokhoz való hozzáférés, pénzügyi beilleszkedés mértékének növelése (financial inclusion)
	Indikátor5/1: Pénzügyi alapszolgáltatások ismerete, igénybevételének alakulása (változás iránya, bázis és lánc viszonyszámok, arány)
	Azon háztartások aránya, amelyek legalább egy tagjának van bankszámlája.
	A háztartások hány százaléka rendelkezik debit kártyával és/vagy hitelkártyával.
	Online ügyintézésre regisztrált fogyasztók száma (minden szektorban - adatszolgáltatási rendelet módosítása szükséges)
	Azon személyek aránya, akik legalább öt pénzügyi terméket ismernek .
	Azon személyek aránya, akik önállóan, vagy mással közösen jelenleg is rendelkeznek ilyen típusú termékek bármelyikével.
	Azon személyek aránya, akik önállóan, vagy mással közösen az elmúlt két évben választottak a felsorolt pénzügyi termék közül attól függetlenül, hogy azokkal jelenleg rendelkeznek-e.
6.	A készpénzkímélő fizetési eszközök használatának ösztönzése, készpénzhasználat súlyának csökkentése
	Indikátor6/1: Pénzügyi alapszolgáltatásokhoz való infrastrukturális hozzáférés (változás iránya, bázis és lánc viszonyszámok, arány)
	A POS terminálok számának változása.
	Indikátor6/2: Készpénzkímélő fizetési eszközök igénybevételének alakulása (változás iránya, bázis és lánc viszonyszámok, arány)
	Háztartási átutalások éves összege/GDP-n belül a háztartások fogyasztásának összege
	Bankkártyás és egyéb elektronikusan fizetett vásárlások éves összege/Éves lakossági fogyasztás
	Csoportos beszédések és egyéb elektronikus számlafizetések becstült éves összege/Számlafizetések becstült éves összege

	Háztartások készpénzes tranzakcióinak aránya az összes fizetési tranzakción belül
7.	Körültekintő hitelfelvétel támogatása
	<i>Indikátor7/1: Hitelfelvétel előtti körültekintő tájékozódás alakulása (változás iránya, bázis és lánc viszonyszámok, arány)</i>
	Azon háztartások aránya, akik legalább 2 ajánlatot összehasonlítanak a hitelfelvétel előtt.
	<i>Indikátor7/2: Késedelmes háztartási hitelek alakulása (változás iránya, bázis és lánc viszonyszámok, arány)</i>
	Azon háztartások aránya, amelyek az elmúlt 12 hónapban pénzhiány miatt nem tudták határidőre befizetni a lakáshitelük törlesztő részletét.
	Azon háztartások aránya, amelyeknek (a lakáshitelt kivéve) van hiteltörlesztési elmaradása.
	A háztartási hitelportfólión belül a 90 napot meghaladó fizetési késedelemben lévő hitelek volumenének aránya a teljes háztartási hitelállományon belül.

1. számú táblázat: Pénzügyi ismeretek az OECD/INFE 2015 felmérésében szereplő európai államokban

adott kérdésre helyes választ adók százalékos aránya

	Kölcsönkamat	Kamat és tőke kiszámítása	kamatos kamatszámítás	Kockázat és hozam	Infláció fogalma	Diverzifikáció
Albánia	88%	48%	16%	77%	75%	65%
Ausztria	86%	68%	36%	86%	85%	62%
Belgium	91%	63%	39%	83%	80%	56%
Horvátország	80%	62%	22%	69%	74%	66%
Csehország	83%	58%	22%	71%	73%	69%
Észtország	89%	79%	38%	85%	88%	65%
Franciaország	94%	57%	34%	87%	87%	75%
Magyarország	91%	53%	24%	84%	89%	65%
Lettország	89%	72%	44%	82%	86%	64%
Litvánia	79%	68%	31%	75%	67%	75%
Hollandia	92%	76%	56%	73%	74%	53%
Norvégia	91%	80%	58%	86%	74%	59%
Lengyelország	77%	61%	21%	77%	69%	56%
Portugália	87%	61%	30%	82%	87%	73%
Oroszország	88%	48%	27%	78%	66%	41%
Törökország	84%	54%	19%	90%	84%	74%
Egyesült Királyság	83%	57%	36%	74%	80%	52%
Átlag	87%	62%	32%	81%	79%	63%

A felmérésben szereplő országokat pénzügyi ismereteik mentén vizsgálja. Látható, hogy a különböző pénzügyi témaköröket eltérő mértékben ismerik a válaszadók, ezt természetesen az adott téma bonyolultsága, összetettsége is befolyásolja. Magyarország összességében kettő vizsgálati szempontban (kamat és tőke kiszámítása, kamatos kamatszámítás) található a csoportátlag alatt, a többiben mind a vizsgált országok összesített átlagai felett szerepel.

2. számú táblázat: Pénzügyi viselkedés jellemzői az OECD/INFE 2015 felmérésében szereplő európai államokban

adott kérdésre helyes választ adók százalékos aránya ország

	Háztartási pénzügyi döntést maga, vagy mással együtt maga hozza meg	Van háztartási költségvetés?	Maga felelős érte és van a háztartásnak költségvetés	Aktív megtakarító	Megfontoltan vásárol	Időben fizeti a közüzemi számlákat	Kézben tartja a pénzügyeit	van hosszú távú pénzügyi terve	Döntését megelőzően gyűjt némi információt	Körbenézett és független információt, illetve tanácsot is beszerzett	Az elmúlt 12 hónapban előfordult, hogy kevesebb volt a jövedelme mint a kiadása	Azok aránya a teljes népességben akik az elmúlt 12 hónapban nem vettek fel kölcsönt
Albánia	83	71	60	43	95	81	75	41	53	3	54	59
Ausztria	95	31	29	69	79	88	87	65	66	12	16	89
Belgium	89	47	43	75	88	93	88	62	42	15	24	94
Horvátország	88	70	63	63	62	61	63	45	33	5	35	80
Csehország	90	40	39	59	76	81	75	39	30	6	18	87
Észtország	91	43	41	40	76	87	76	40	41	2	24	83
Franciaország	90	85	76	83	93	95	89	61	80	4	40	88
Magyarország	94	25	24	27	75	77	56	43	21	6	26	89
Lettország	88	90	81	36	79	78	73	44	49	5	37	74
Litvánia	95	65	62	53	84	71	66	51	53	12	30	78
Hollandia	94	40	39	71	80	86	74	39	18	13	26	87
Norvégia	97	33	32	84	85	91	76	44	55	5	15	91
Lengyelország	94	66	63	34	55	67	50	32	39	6	18	87
Portugália	93	72	68	37	93	81	79	52	82	6	35	84
Oroszország	93	50	47	55	72	70	66	47	52	11	35	76
Törökország	86	78	68	51	80	66	50	44	55	4	50	58
Egyesült Királyság	96	53	51	72	69	84	75	45	36	15	23	93
Átlag	91	57	53	57	80	80	71	48	49	8	31	81

A pénzügyi magatartást elemzi a felmérésben részt vevő országokban. Látható, hogy Magyarország feltűnően rosszul szerepel a háztartási költségvetés vonatkozásában. A vizsgált országokban átlagosan a családok 57%-a készít háztartási költségvetést, miközben Magyarországon ez a mutató csak 25%. Továbbá szembevetendő, hogy hazánkban nem jellemző az aktív takarékoskodás. Csupán a háztartások 27%-a képez rendszeres megtakarításokat, szemben az összesített 57%-os átlaggal. Ezekon túlmenően Magyarországon a pénzügyi viselkedés során jellemző, hogy az állampolgárok nem gyűjtenek elegendő mennyiségű és minőségű információt a döntések meghozatala előtt. A többi pénzügyi magatartást jellemző mutató esetében nem figyelhetünk meg ekkora eltéréseket, körülbelül a felmérésben részt vevő országok összesített átlagai körül szerepelünk.

3. számú melléklet

Hazai programok áttekintése (Forrás: NGM szerkesztés)

Jellemzők/ Programok	Pénziránytű Alapítvány	Pénz7	BankVelem program	Számoljunk a jövővel!	Econventio	PénzSztár Országos Középiskolai Pénzügyi- Gazdasági Verseny
Alapító	Diákhitel Központ, Magyar Bankszövets ég, MNB	European Money Week kezdeményezés	Pénziránytű Alapítvány, PontVelem Nonprofit Kft.	NGM, EMMI	16 magánszemély (elnöke Sági Ákos)	Önszerveződő kezdeményezés, szakmai partnerek segítségével 2012
Alapítás ideje	2008	2015	2014	2015	2010	2012
Cél	Az egyének és a családok felelős, megalapozott anyagi döntéseinek segítése, valamint a lakosság pénzügyi tudatosságán ak fejlesztése.	Az általános és középiskolások pénzügyi ismereteinek megalapozása, valamint egy széleskörű szakmai összefogás megteremtése.	Játékos környezetben arra tanítja a diákokat, hogy az elvégzett munkával (iskolai szelektív gyűjtés) megkeresett jövedelmet (pontok) nem kell azonnal elköltetni (bevéltani ajándékokra), hanem érdemes vele gazdálkodni, takarékoskodni, s őt, akár nemes célokra is fel lehet ajánlani.	Az országjárás négy helyszínen zajlott: a budapesti nyitórendezvényt követően Pécsen, Győrben és Debrecenben volt alkalom a tanárokkal és oktatási szakemberekkel szakmai műhelymunka megvalósítására.	A pénzügyi intelligencia fejlesztése és a közérthető pénzügyi ismeretek népszerűsítése.	A résztvevő diákok pénzügyi tudásának összemérése vetélkedő keretében.
Lefedettségi	középiskolások, általános iskolások és a felnőtt korosztályok	788 iskola, 1435 pedagógus és 250 pénzügyi önkéntes juttatta el a Pénz7 pénzügyi ismereteit 102.000 diáknak	1 000 általános iskola 30 000 diákja és közel 2 000 osztálya	A rendezvényeken több mint 250 gyakorló tanár és oktatási szakember vett rész	kezdetben általános- és középiskolások, jelenleg már a felnőtt lakosság is	Középiskolások diákok
Egyéb jellemzők	2016-ban a pénzügyi célok kitűzése és az ezek eléréséhez szükséges tervek kialakítása kerül fókuszba	ingyenes kurzus a tanárok részére, EMMI témaheteiben a tanév rendjében megjelenik	A diákok a PontBankban gyakorolhatják a betétlekötést, megismerkedhet nek a kamatszámítással , az alapvető bankszámla- műveletekkel és pénzügyi fogalmakkal	Az NGM fejlesztésében és gondozásában Számoljunk a jövővel! címmel kormányzati portál került kialakításra a kapcsolódó események és hírek elsődleges kommunikációs felületként.	elektronikus vetélkedők, nyári táborok	Vetélkedő

4. sz. melléklet

Pénzügyi kultúrafejlesztési stratégiák más államokban

Immár 59 ország dolgozott ki nemzeti stratégiát 2015-ig az OECD ajánlásai alapján, ami kétszer annyi, mint két évvel korábban volt. Az egyes országok pénzügyi edukációs stratégiáról és kapcsolódó szakpolitikáiról naprakész információt szerezhetünk az OECD/INFE *National Strategies for Financial Education* (2015), és a *Financial Education in Europe* (2016) jelentésekből, valamint az OECD/INFE által kialakított Pénzügyi Nevelés Nemzetközi Börzén (<http://www.financial-education.org/home.html>).

Szemponatok/vizsgált országok	Svédország	Spanyolország	Dánia	Hollandia	Portugália
Létezik-e pénzügyi kultúrával kapcsolatos nemzeti stratégia?	igen	igen , 2008-tól, jelenleg a 2013-2017-es stratégia fut	igen	igen	igen , 2011-től, jelenleg a 2016-2020-as stratégia fut
Önálló tantárgy-keretében zajlik-e a pénzügyi ismeretek oktatása?	nem , más tantárgyak keretén belül folyik a pénzügyi oktatás már az általános iskola első osztályától kezdve	nem , több különböző tantárgy foglalkozik a pénzügyi ismeretek átadásával	nem , matematika és társadalomtudományok oktatása révén valósul meg, továbbá létezik egy választható pénzügyi kurzus is ¹⁹	nem , más tantárgyak keretein belül valósul meg már az alapfokú oktatástól kezdve	nem , az Állampolgári ismeretek című tantárgy révén valósul meg
Koordináló szerv	Pénzügyi Felügyeleti Hatóság	nincs kiemelve, kooperálva valósul meg a koordinálás	nincs kiemelve, kooperálva valósul meg a koordinálás	Pénzügyminisztérium	Koordinációs Bizottság, Monitoring Bizottság
Átviteli csatornák	weboldalak	applikációk, internetes felületek	internetes felületek, szórólapok	internetes felületek, online kvíz	közösségi média, applikációk, weblap, videotraining ²⁰
Pénzügyi események, programok	különböző pénzügyi projektek, képzések	pénzügyi jellegű konferenciák, előadások	pénzügyi jellegű konferenciák, előadások	pénzügyi hetek, konferenciák	akkreditált tréning ²¹ , pénzügyi versenyek, előadások, pénzügyi hét

¹⁹ A diákoknak a középfokú oktatás első felében számot kell adniuk tudásukról egy nemzeti felmérés alapján.

²⁰ Szoros együttműködést terveznek a jövőben az egyetemekkel, és a tervek szerint a felsőoktatási intézmények előadásokat, szemináriumokat, konferenciákat szerveznének, amelyek témája a pénzügyi kultúra lenne, és amelyekbe a már iskolai tanulmányokat nem folytatók is bekapcsolódhatnak.

²¹ A tanárok és pedagógusok képzésével foglalkozik a pénzügyi kultúra fejlesztésének vonatkozásában.

Szemponatok/vizsgált országok	Szlovénia	Lengyelország	Horvátország	Szlovákia	Csehország
Létezik-e pénzügyi kultúrával kapcsolatos nemzeti stratégia?	igen, 2010-től	nem (de intenzív munka folyik)	igen, jelenleg a 2015-2020-as stratégia fut ²²	igen, 2014-től	igen, jelenleg a stratégia felülvizsgálata folyik
Önálló tantárgy-e keretében zajlik-e a pénzügyi ismeretek oktatása?	nem, más tantárgyak keretén belül folyik a pénzügyi oktatás már az alapfokú oktatástól kezdve	nem, pénzügyi projekteken keresztül valósul meg	nem, az Interdiszciplináris állampolgári oktatás nevű projekt keretében valósul meg az iskolákban	nem, matematika és fizika tanárok koordinálják, a vizsga opcionális	igen, 2009 óta a középiskolás, 2013-tól pedig már az általános iskolás diákok számára is, de az iskolák dönthetnek az oktatás módjáról
Koordináló szerv	több érintett szervezet kooperálva	nincs kiemelve, kooperálva valósul meg a koordinálás	Pénzügyminisztérium	Oktatási Minisztérium, Pénzügyminisztérium	Pénzügyminisztérium, Központi Bank
Átviteli csatornák	brosúrák, kézikönyvek, prospektusok, weblapok	internetes felületek, médiakampány	weblapok	weboldal	weboldal
Pénzügyi események, programok	konferenciák, kampányok, kerekasztal-beszélgetések, előadások	előadások, viták, projektek, pénzügyi versenyek	projektek, előadások	konferenciák, versenyek, projektek	kampányok, versenyek, projektek

Nemzetközi kitekintés a pénzügyi kultúra vonatkozásában 2.

Forrás: NGM szerkesztés

A Visegrádi Négyek tagállamaiban is növekvő figyelmet fordítanak a pénzügyi kultúra fejlesztésére.

Lengyelországban, habár még nem létezik pénzügyi kultúrával kapcsolatos nemzeti stratégia, azon intenzíven dolgoznak. A projekteknél egyelőre nincs központi koordináló szerve, több intézmény együttesen felelős a programokért. Lengyelországban a különböző pénzügyi jellegű előadásokon, versenyeken kívül médiakampány is indult, amelynek keretében arra hívták fel a lakosság figyelmét, hogy a hitelszerződések megkötését és befektetések megvalósítását megelőzően körültekintően járjanak el, amelynek érdekében négy-négy pontban fogalmazták meg a biztonságos hitelfelvétel és befektetések szabályait. A kampány szlogenje: „Ne hagyd magad átverni, nézd meg mit írsz alá”.

Szlovákiában 2014-től létezik a pénzügyi kultúrával kapcsolatos nemzeti stratégia, amelynek végrehajtásáért az Oktatási Minisztérium és a Pénzügyminisztérium felelős. A pénzügyi ismereteket nem önálló tantárgyként oktatják a diákoknak, hanem főként matematika órák

²² A horvátok egy szakmai csoport által koordinálják a pénzügyi kultúra témakörét a CMU/Free movements of capital ülésén belül és jelenleg egy tagállami gyakorlatokat összesítő táblán dolgoznak.

keretében. Habár a teljes lakosságra fókuszálnak a pénzügyi kultúra fejlesztésének vonatkozásában, azonban érezhetően nagyobb hangsúlyt fektetnek az iskolai tanulmányokat folytatók csoportjára, mint a többi célcsoportra.²³

Csehországban 2010 óta létezik a pénzügyi kultúrára vonatkozó nemzeti stratégia, amelyet idén felülvizsgál. A stratégia megvalósításáért a Pénzügyminisztérium és a központi bank felelős. 2009 óta a középiskolás, 2013 óta pedig már az általános iskolás diákok számára is kötelező a pénzügyi ismeretek oktatása. Az iskolák szabadon dönthetnek, hogy milyen módon hajtják végre a pénzügyi ismeretek átadását.²⁴

---

²³ A www.fininfo.sk weboldalt használják a szlovákok a pénzügyi kultúrával kapcsolatos tudnivalók közvetítésére.

²⁴ A csehek a www.psfv.cz oldalon keresztül közvetítik a legfontosabb tudnivalókat a hazai pénzügyi kultúrájukkal kapcsolatban.

MNB táblázat: A hazai pénzforgalom fejlettségét jellemző mutatószámok alakulása uniós összehasonlításban

Mutató	Számítás	Magyarország				Európai Unió
		2012	2013	2014	2015	2014
Átutalások	<i>Átutalások éves összege / GDP</i>	13,6	13,6	14,4	14,8	17,0
Vásárlások elektronikus fizetése	<i>Bankkártyás és egyéb elektronikusan fizetett vásárlások éves összege / Éves lakossági fogyasztás</i>	11,8%	13,0%	14,9%	17,5%	30,4%
Közüzemi és egyéb szolgáltatások számláinak elektronikus fizetése	<i>Csoportos beszédések és egyéb elektronikus számlafizetések becsült éves összege / Számlafizetések becsült éves összege</i>	23,5%	24,3%	25,4%	33,6%	70% ¹

¹: Becsült érték az EU-országok egy főre jutó csoportos beszédési adatai, és a Deutsche Bank (2005) tanulmány alapján

Forrás: MNB Fizetés rendszer jelentés 2016

Bibliográfia

- OECD recommendation on Principles and Good Practices for Financial Education and Awareness, *OECD, 2005*
- OECD recommendation on Good Practices for Financial Education Relating to Private Pensions, *OECD, 2008*
- OECD recommendation on Good Practices for Enhanced Risk Awareness and Education on Insurance Issues, *OECD, 2008*
- OECD recommendation on Good Practices on Financial Education and Awareness Relating to Credit, *OECD, 2009*
- G20 High-level Principles on Financial Consumer Protection, *OECD, 2011*
- High-level Principles for the Evaluation of Financial Education Programmes, *OECD INFE, 2012*
- Guide to Evaluating Financial Education Programmes (*OECD/INFE, 2010*)
- Detailed Guide to Evaluating Financial Education Programmes (*OECD/INFE2010*)
- Financial Education for Youth – The Role of Schools (*OECD/iLibrary, 2014. április 7.*)
- High-level Principles on National Strategies for Financial Education, *OECD INFE, 2012.*
- Advancing National Strategies for Financial Education, *Joint Publication by Russia's G20 Presidency and the OECD, 2013*
- Financial Education in Europe - Trends and Recent Developments, *OECD 2016*
- National Strategies for Financial Education, *OECD/INFE Policy Handbook, OECD/INFE 2016*
- OECD/INFE Policy Guidance on Addressing Women's and Girls' Needs for Financial Awareness and Education, *OECD/INFE, 2013.*
- Core Competencies Framework on Financial Literacy for Youth *OECD/INFE 2015*
- Core Competencies Framework on Financial Literacy for Adults *OECD/INFE 2016, G20*
- OECD/INFE International Survey of Adult Financial Literacy Competencies, *OECD/INFE 2016. október 12.*
- OECD/INFE Guidelines for Private and Not-for-Profit Stakeholders in Financial Education, *OECD/INFE 2014. november*
- Financial Education Programs and Strategies – Approaches and Available Resources, *Világbank, 2013*
- 88/2009. (X. 29.) OGY határozata a Nemzeti Ifjúsági Stratégiáról (2009-2024)
- 2012/2015. (XII. 29.) Korm. határozat Magyarország V. középtávú, 2018-ig szóló fogyasztóvédelmi politikájáról
- 31/2012.(IV.3.) OGY határozat a lakossági deviza-eladósodás megakadályozásához szükséges kormányzati intézkedésekről
- 536/2016. (X. 13.) Kormány határozat Magyarország Digitális Oktatási Stratégiájáról
- 18/2013. (III. 28.) OGY határozat a Nemzeti Fenntartható Fejlődés Keretstratégiáról

Az előterjesztést a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának.

- Remund, D. L. (2010): Financial Literacy Explicated: The Case for a Clearer Definition in an Increasingly Complex Economy. *The Journal of Consumer Affairs*
- 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet A Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról
- Az Állami Számvevőszék szerepe a pénzügyi kultúra fejlesztésében (*Projektfüzet, 2014.*)
- Pénzügyi kultúra fejlesztési programok felmérése (kutatási jelentés), *Állami Számvevőszék, 2016. április*
- 41/2014. (XI. 13.) OGY határozat a Tájékoztató az Állami Számvevőszék 2013. évi szakmai tevékenységéről és beszámoló az intézmény működéséről című beszámoló elfogadásáról
- Felmérés a felsőoktatásban tanuló fiatalok pénzügyi kultúrájáról (kutatási jelentés), *Állami Számvevőszék, 2013. június*
- Az Állami Számvevőszék szerepe a pénzügyi kultúra fejlesztésében (Projektfüzet), *Állami Számvevőszék, 2014. november*
- Merényi Zsuzsanna - Vasné Botár Ágnes - Fritz Sepúlveda Pablo Arnoldo: Iránytű a pénzügyekhez (Tankönyv 9-10. évfolyamos diákok számára), *Budapest, 2016, Könyvtárellátó Nonprofit Kft.*
- Tanári kézikönyv az Iránytű a pénzügyekhez című középiskolai tankönyvhöz, *2016.*
- Pénzügyi képzés, az Európai Bizottság közleménye, Brüsszel, 2007. december 18., *COM(2007) 808 végleges*
- Pénzügyi oktatás és a pénzügyi termékekkel kapcsolatos felelős fogyasztói magatartás – Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye (saját kezdeményezésű vélemény), *2011/C 318/04*